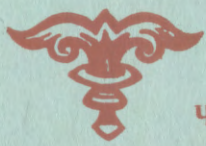


Mrs. K. Kachmar  
1321 Reaney St.  
St. Paul, Minn.



# ВІСЬ І Культура



РІК 1956

ЧИСЛО 2 (38)

### З ХРОНІКИ УКРАЇНСЬКОГО КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ.

● † Професор Д-р Роман Цегельський помер 3 жовтня у Львові в наслідок випадку. Народився Р. Цегельський у Кам'янці Струмиловій 12 липня 1882 р. Викладав експериментальну фізику в університеті ім. Ів. Франка у Львові. Крім наукової праці він присвятив своє життя вихованню добрих методиків, учителів реальних предметів, навчаючи довгі роки в учит. семінаріях в Чернівцях, в III державній дівочій семінарії у Львові, на вакаційних учительських курсах і методичних конференціях.

● А. Д. Марголін. 30-го жовтня рано вранці помер на 79-м році життя Арнольд Давидович Марголін, переїханий авт.м. Свого часу А. Марголін був послом від УНР у роках 1918-1921. Покійний написав кілька праць про Україну: "Україна і політика Антанти", "Жиди у Східній Україні" і ін.

● Проф. Іларіон Свенцицький, головний ініціатор і організатор Національного Музею у Львові, у травні місяці 1956-го року святкував 80-ліття свого трудячого життя. А по цьому тяжко захворів і помер у Львові.

● Проф. Іван Панкевич тепер працює у чеській Празі. Тепер вивчає діалектологию східно-словацьких українських говірок.

● Доповідь для американських поетів. Асоціація американських письменників БУК-ЛАВЕРС у Кармелі, "міста поетів", запросила д-ра Яра Славутича прочитати доповідь про українську літературу. Така доповідь відбулася 12-го листопада 1956 р. на тему: "Український літературний ренесанс і політика Кремля щодо нього". Було присутніх понад тридцять авторів, що уважно слухали доповідь і жваво цікавилися сучасним станом української літератури під московсько-советським режимом.

Місто Кармель, що знаходиться поруч Монтерю, відоме великим числом письменників, поетів, мистців та музик, що живуть у ньому. На доповіді був присутній також Робінзон Джеферс, один із видатніших сучасних американських поетів.

● Українська кераміка. Заходом культурно-освітньої референтури Комітету Українців Канади Відділу у Вінніпегу відбувся в середу 28 листопада о 8 год. ввечері в Народнім Домі доклад мистця Романа Коваля п. н. "Розвиток української кераміки", ілюстрований фільмом.

● "500 замучених українських жінок". Такий наголовок нововиданої в англійській мові книжки в Нью-Йорку. Видало Об'єднання Українських Жіночих Організацій на честь розчавлених большевицькими танками в каторжному таборі Кінгірі 500 українських жінок. Книжка має 160 сторінок та складається з двох частин. У першій частині подано звіт очевидця подій в Кінгірі, д-ра Г. Варконі, та реферати, доповіді й резолюції, що були виголошені на маніфестації 26-го лютого. А в другій частині містяться історія й опис таборів невільничої праці в ССРСР. Поміщено теж мапу України та ряд відповідних світлин. Книжку зредагувала п-ні Стефанія Галичин. ("Новий Шлях").

● Історії УГА. Як подала американська "Свобода", 21 жовтня ц. р. відбулися в Українському Народному Домі в Нью-Йорку ширші сходини колишніх членів Української Галицької Армії та Редакційної Колегії. Постановили видати вичерпну "Історію Української Галицької Армії".

● Українські співаки в симфонічній концерті в Торонті. 28 жовтня 1956 р відбувся в Торонті симфонічний концерт з участю Лесі Зюбрак — сопрано і Осипа Гошуляка — баса.

● Українець — професор Каліфорнійського університету. Д-р Пилип М. Галицький, абсолювент Албертійського університету, прийнятий до професорського складу Каліфорнійського університету у Дейвіс, Каліфорнія.

● Україна в рекордах конгресу ЗДА. Україна була згадувана і ввійшла в Конгресовий рекорд (протокол) тільки з 1950-го року. А в 82-му Конгресі (1951-1952) вона згадується сім раз; в 83-му Конгресі (1953-1954) — 68 раз, у 84-му Конгресі (1955-1956) — 101 раз.

● Українці в міжнароднім фестивалі в Нью-Йорку. 11-го листопада відбувся в Нью-Йорку в Гантер Каледжі міжнародній музично-танцювальний фестиваль, на якому публіка ентузіастично прийняла головню виступи українських танцювальних груп.

● Дослідник астронавтики в Аргентині. Молодий український інженер-дослідник Мирослав Хронов'ят досяг в Аргентині гарних успіхів на полі астронавтики, тобто теоретичного покищо досліджування спроможностей літати поза атмосферою землі і можливостей міжпланетарної комунікації.

(Закінчення на ст. 3 обгортки)

# ВІРА Й КУЛЬТУРА

FAITH AND CULTURE

МІСЯЧНИК УКРАЇНСЬКОЇ БОГОСЛОВСЬКОЇ ДУМКИ Й КУЛЬТУРИ

ОРГАН УКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО БОГОСЛОВСЬКОГО ТОВАРИСТВА

Передплата річна 4 дол., піврічна 2 дол., чвертьрічна 1 дол.

Окреме число 35 центів.

Адреса: 101 Cathedral Ave., Winnipeg 4, Man., Canada. Телефон 59-1606

Authorized as second class mail, Post Office Department, Ottawa.

Рік XX

Грудень, 1956 рік.

Число 2 (38).

## ТВОРИМО ДОМАШНЮ ЦЕРКВУ!

†

Смиренний Іларіон,

з ласки Божої Митрополит Греко-Православної Церкви в Канаді, до всього Всечесного Духовенства, Преподобного Монашества та до всіх боголюбивих вірних, —

Христос Рождается!

“Вітайте Домашню Церкву!” (Рим. 16. 4).

Переживаємо дуже тяжкий і неспокійний час, коли наука Христова скрізь видимо підмінюється або й занепадає. З-за “залізної заслони” суне безбожжя та комунізм, які розкладають увесь світ. Комуністична наука запроваджується в Советах державним насиллям, і нею хочуть заступити Віру Христову.

А вільний світ усе це бачить — і мовчить, і проти комуністичного безбожжя не виставляє нічого свого. І через це душі вірних глибоко затроюються, а недуга сучасності — “релігійна байдужість” — шириться скрізь і охоплює все більше та більше людей.

Вільний світ не доцінює сил комуністичної зарази, легковажить її, і замість неї не виставляє ніякої своєї доброї ідеї. Він покладається тільки на зброю військову, тільки на атомові бомби, забуваючи, що ця зброя — обосічна. Вільний світ забуває, що наймогутніша зброя — це слово, і комуністи вільно сіють свою розкладову науку по всьому світі, а в себе гвалтом забороняють і науку Христову, і всяке вільне слово.

Церква Православна — це основа нашого життя й нашого спасіння з найдавнішого часу, ще з часу Апостольського. Минали довгі віки, а наука Церкви нашої позоставалася чистою, як кришталь, позоставалася незмінною Христовою та Апостольською.

І Церква Православна знає від давніх віків цілющий лік на такі недуги, які ми сьогодні переживаємо. Знає їх, і довгими віками вже випробувала їх, і вела людство правдивою дорогою до дійсного щастя та спасіння.

Лік цей — Домашня Церква. Правдива християнська Родина, яка реально плéкає в себе чеснотне життя, як плекала його Свята Родина, виховуючи Народженого Ісуса.

Творячи світ наш, Господь Бог створив його, як Церкву Домашню, і першими членами її були Адам і Єва, основоположники Старозавітньої Церкви.

Новозавітня Церква починалася так само, — Апостоли творили найперше Домашню Церкву, і Апостол Павло аж чотири рази згадує її (Рим. 16. 4, 1 Кор. 16. 19, Кол. 4. 15 і Филіп. 1. 2). Під час гоніння на Віру

Христову власне Церква Домашня плéкала її та розвивала й ширила. Через ще Християнство так легко охоплювало весь світ.

“Родина — це Мала Церква”, навчає великий Отець і Учитель наш Іван Золотоустий, який склав ту Святу Літургію, яку ми правимо щільний рік. Родина чи сім'я — це Домашня Церква, на якій увесь світ стоїть, як на скелі своїй.

Господь Бог поблагословив Домашню Церкву від початку світу. Своє благословення подав Йй і Ісус Христос, побувши на весіллі в Кані Галилейській (Ів. 2. 1-11) і створивши перше Своє чудо — для молодих.

І це Христос обіцяв для всіх: “Де двоє чи троє в Ім'я Мое зібрані, там Я серед них!” (Матвія 18. 20).

Православна Церква глибоко вірує й ісповідує, що Шлюб — “це Тайна велика” (Єф. 5. 32). Вірує й ісповідує, що в Тайні Вінчання на молодих сходять Благодать Божа, яка благословляє їм створити Домашню чи Родинну Церкву.

Отже, Родина чи сім'я — це початкова або Мала Церква, ще “Церква Домашня”, як зве її Апостол Павло. У цій початковій Церкві батько й мати все життя своє реально виховують своїх дітей у християнських чеснотах, і приводять їх до Церкви Соборної вже вихованими по-християнському.

Церква Соборна — це збір Домашніх Церков, збір усіх родин. Церква Соборна — це Церква Єдина, Свята й Апостольська, яка має й роздає великі Дари Христові, Тайни Його. Вона об'єднує всі Домашні Церкві.

Велике завдання має кожна Домашня Церква чи Родина. Велике й відповідальне. Найперше — вона повинна навчати своїх членів, цебто дітей своїх Віри Христової, Віри Православної. Нехай батько й мати найперші цим займаються, а наша Свята Церква та Недільна Школа допоможуть усім у цьому.

Подруге, — Домашня Церква чи Родина обов'язані виховувати своїх дітей у правдивих християнських чеснотах. У правдивих і реальних. А найперше — у любові. “Бог — то любов” (1 Ів. 4. 8), і нехай любов

панує в родині, цебто в Домашніх Церквах, — любов дійсна, гаряча, батьківська любов.

І потрете, — Домашню Церкву треба провадити національно, по-українському. У Домашній Церкві мусить панувати тільки мова українська, як основа нашої національної культури.

У Домашній Церкві чи в Родині мусять панувати свої українські звичаї та українські традиції (передання), поєднані з глибоко чеснотним християнським життям. Глибока Віра, чеснотне життя та національні традиції нехай стануть основою наших родин.

Великі й святі обов'язки в Родині чи в Домашній Церкві батька й матері, — бож вони найперші відповідають за належне виховання своїх дітей. Відповідають перед Богом і своїм народом!

Українська жінко мати, — ніколи не забувай про це, і своєю матірньою любов'ю реально запали свою Родину і до Віри Православної, і до дійсного чеснотного життя, і до національної української свідомості!

Усі провадьмо свою родину за зразком Святої Родини, що виховувала Народженого Ісуса за повним Божим Законом!

Християнство — це реальне й живе життя, життя повсякденне. Християнство не відірване від життя, бо воно — саме життя. Поза ним нема іншого життя, бо ми мусимо завжди бути з Богом і в Бозі, як Він вічно перебуває в нас. Тоді наше життя буде повне щастя та спокій вже на нашій землі.

Коли добре й належно стоїть Домашня Церква чи Родина, то й Церква Соборна стоїть міцно, то кріпкою буде й громада. Поставмо проти комуністичного безбоща віковичну Домашню Церкву, і “сили адові не переможуть її” (Матвія 16. 18).

Сердечно вітаю всіх зо Світлим Святом Народження Христа, що заснував і поблагословив Родину на землі, як Церкву Домашню, як основу світу.

Щиро вітаю всіх і з Новим 1957 Роком, і всіх закликаю подесятирити свою працю в своїй Родині, —

на щастя собі і всьому світові.

Як виховаємо своїх дітей у своїй  
Домашній Церкві, те й понесуть  
вони на все своє життя.

Христос Рождається!  
† Іларіон,

Митрополит Вінніпегу і всієї Канади.

Року Божого 1957-го, січня 7-го дня,  
на день Народження Христового.

Катедра Пресвятої Тройці в Вінніпегу.

## СВЯТА ВЕЧЕРЯ.

### Колядка.

Ой, сів Христос Вечерю споживати,  
З Ним Анголів уся Небесна Сила.  
А біля Нього Всепречиста Мати  
Воркоче, мов голубка сизокрила:

“Споглянь на Землю, милий Сину:  
Нема там Божої любові...  
Он розпинає Україну  
Чужа орда в огні та в крові!...”

І як же буду споживати  
Святу Вечерю Я сьогодні, —  
Бо треба перше рятувати  
Нам Україну із безодні...”

Почув Христос святі слова суворі,  
Та й засмутивсь, немов та чорна

хмара:

Бо поки Україна в лютім горі,  
Не прийме й Він вустá святого дара...  
І кличе Син яснóго Михаїла  
Й йому рече всесильне слово Боже:  
“Чужа орда народ Мій запасила, —  
Иди й звільни його, Небесний Воже!”

І Ангольські Вої  
Додолу метнулись, —  
А в Диви Святої  
Устá усміхнулись...

Й засяла на волі  
Ясна Україна, —  
І радість на чолі  
І в Диви, і в Сина...

23. XI. 1956. Гемілтон.

† Іларіон.

## СМЕРТОНОСНА БЕРЕСТЕЙСЬКА УНІЯ.

### Неприкрашена історія її.

(З “Історії Русів”).

#### 14. УКРАЇНЦІВ ГВАЛТОМ НАВЕРТАЮТЬ НА УНІЮ. ЗАПРЯГАЮТЬ У ПОВОЗИ

“Церкви українські силою або гвалтом наvertsали на унію. Духовенство римське, що роз’їжджало з тріумфом по Україні для нагляду та змушування на уніятство, возили од церкви до церкви люди, запряжені в їхні довгі повози по дванадцятєро й більше чоловіка щугом... На прислуги тому Духовенству вибирали поляки найгарніших дівчат українських...” (ст. 59).

#### 15. НЕ ЗГІДНІ НА УНІЮ ЦЕРКВИ ВІДДАЛИ В ОРЕНДУ ЖИДАМ.

“Церкви незгідних на унію парафіян оддано жидам в оренду, і визначено за всяку в них Відправу грошеву оплату від одного до п’яти талєрів, а за Хрещення немовлят та Похорон від одного до чотирьох золотих.

Жиди, як непримєрні вороги

Християнства, ті вселєнські побродяги й притча во язицїх, захопчиво узялися до такого надїйного для них скверноприбутництва, і, не гаючись, одібрали собі в корчми ключі церковні та мотузи до дзвонів...

При всякій Требі християнській повинен був титар іти до жида, торгуватися з ним, і, як до важливости Відправи, платити за неї і випросити ключі.

А жид при тому, насміявшись досхочу з Богослужби християнської та обляявши все, християнами шановане, взиваючи його поганським або по-їхньому гоїським, наказував титареві вертати йому ключі з клятьбою, що нічого про запас не відправлено”... (ст. 58-59).

#### 16. УКРАЇНСЬКА ІНТЕЛІГЕНЦІЯ ЧЕРЕЗ УНІЮ ЗРАДИЛА СВОЄМУ НАРОДОВІ.

“Поневір’яння й розпуки додала народові нова пригода, що вчинила ще

визначнішою епоху всій землі. Рангове шляхетство українське, що було на військових та земських урядах, не стерпівши переслідувань од поляків і не змігши знести позбавлення урядів своїх, а особливо утрати рангових та набутих маєтків, відкинулося від народу свого, і всякими підступами, обіцянками та дарунками закупило значніших урядників польських і духовних римських, зладило й заприятнилося з ними, і помалу-малу погодилося спершу на унію, а опісля навернулося зовсім на католицтво римське.

Згодом те шляхетство, з'єднуючись з польським через посвоячення, споріднення та інші обов'язки, зреклося й самого роду українського...

І воно всіляко намагалося, перекрутивши природні свої назви, підшукувати та придумувати до них польську мову і називати себе породженими поляками. Тим то й донині видно в них прізвиська достоменно української назви, яких у поляків не було і в їхній мові бути не могло, наприклад: Проскура, Кисіль, Волович, Сокира, Комар, Ступак, і пребагато інших, а з колишнього Чаплини називався Чаплинський, з Ходуна — Ходинський, з Бурки — Бурковський і так далі.

Наслідком перевороту того було те, що цьому шляхетству повернено маєтки та уряди їхні, а рангові затверджено їм у вічність, і в усьому зрівняно з польським шляхетством.

У подяку за це прийняли й вони, щодо народу українського, усю систему політики польської, і, наслідуючи її, гнали преїзліха цей нещасний народ..." (ст. 59-60).

#### 17. БЕРЕСТЕЙСЬКА УНІЯ ВБИЛА УКРАЇНУ.

"Головний політичний польський укрїнський війська й розвалити їхні полки, що склалися з реєстрованих козаків, у чому вони й осягнули успіху. Поляки ті, зазнавши в останній війні чималих утрат, не були доповнені іншими. Заборонено чинити всяку допомогу полкам від скарбу та від козацьких осель. Головні на-

чальники військові, перевернувшись у поляків, зробили в полках великі спустошення.

Дисципліна військова і весь порядок занепали, і козаки реєстрові стали чимсь плазуючим, — без Пастирів і без вождів. Самі курені козацькі, що були ближче до границь польських, то від переслідувань, то від улещувань, ідучи за знатною шляхтою своєю, обернулися на поляків і їхню Віру, і з того постали відомі й донині околиці шляхетські.

Незможні реєстрові козаки, а особливо нежонаті та мало прив'язані до своїх осель, а з ними й сливе всі охочекомонні, перейшли на Січ Запорозьку, і там її значно побільшили й підсилили, зробивши її відтоді, сказати б, збірним місцем для всіх козаків, на Батьківщині гнаних. А навпаки, значніші запорозькі козаки перейшли до полків українських, і стали в них за урядників, але без дисципліни та регули, через що в тих полках зайшла видима зміна" (ст. 59-61).

#### 18. НОВГОРОДСІВЕРЩИНА ПРОТИ УНІИ.

"Міщани новгородські (сіверські) і всі повіту тамошнього жителі від часів Єпископа їх Лежайського і Протопопа Пашинського, зганьблених за Благочестя на соборіщі Берестейському, ненависники уніятства та його творців, були знов скривджені поляками одібранням у них двох монастирів, проти замку мужеського Успінського і на Ярославлій горі дівочого Покровського, з якого перший обернено на базиліянський кляштор, а другий перероблено на кляштор домініканський.

А тому міщани не мали ніякої прихильности до поляків та їхніх інтересів.

Навпаки, уроджена прихильність до єдиновірців і однородців робила їх завжди приятними до народу російського або московського. І тому в переході їх військ не тільки не виявили до них нічого ворожого, але й у потребах дорожніх одверто їм пособляли, розкривши такою необережністю ворожнечу свою до поляків" (ст. 61-62).

### 19. ПОЛЯКИ ДИКО ВИНИЩУЮТЬ МІСТО НОВГОРОД-СІВЕРСЬКИЙ ЗА СПРОТИВ УНІІ.

“Поляки, виваживши міську браму Новгороду Сіверського (на Чернігівщині), вдерлися до міста, і, шукаючи московців, убивали всіх зустрічних. А довідавшись, що московців випущено з міста, обернули всю злість свою на міщан.

Убивство над ними учинене загальне: не зважаючи ні на стать, ні на вік, мордували всіх без пощади... Несчасні ті міщани, будучи неозброєні і без ніякого спротиву, тільки що хрестилися та молилися Богу і своїм убивцям, але вони без гризоти кололи жертви свої в повному шаленстві...

Жінок і дівчат, погвалтувавши, перебили...

Немовлят, після забитих матерів, що повзали вулицями, підносили на списках, а деяких хапали за ноги і били головами об стіни...

Словом сказавши, кров людська бігла скрізь потоками, а труп валявся купами!

Деякі з молодих міщан повтікали були до замку, що його вважалося за неприступний, як на високій горі укріплений і великими природними ровами оточений.

А що він був не в оборонному стані і з слабою залогою, то поляки, увійшовши до нього без спротиву, вибили в ньому всіх доноги, а потім, пограбувавши місто й церкви, запалили його з усіх кінців й обернули в попіл...

Після такої загальної згуби стояло те місто пустою довгі літа”... (ст. 63).

### 20. ГЕТЬМАН САГАЙДАЧНИЙ ЗАВЗЯТО ПОБОРЮВАВ УНІЯТСТВО.

“Гетьман Сагайдачний, після означених походів, ніяких інших сам не розпочинав, а при звичайних і сливе повсякчасних турбаціях та наскоках пограничних виряджав наказного гетьмана свого Петра Жицького і старшин генеральних та полковників з корпусами, як до потреби і сил супротивних.

І, будучи сам спокійним правителем гетьманства, полагоджував внутрішні непорядки урядові та військові, завзято поборював уні-

ятство, повертав з нього церкви, і в тому числі й соборну Київську Софію.

Він будував їх і наново і, зокрема, спорудив Братський Київський манастир на Подолі, під розпорядженням того ж таки наказного гетьмана Петра Жицького, як в архітектурі тямущого” (ст. 68).

### 21. ЖИДІВСЬКА ОRENDA НА ПРАВО- СЛАВНІ ПАСКИ.

“А для тих, хто держався Православія або Грецької Релігії, поляки визначили подать, подібну до данини Апокаліптичної, у дні Антихристові описуваної. І задля того перед Святом Воскресення Христового по всіх містах і торговицях продавані мирянам звичайні на Великдень хлібипаски — під наглядом польських урядовців.

Уніят, що купував паску, повинен був мати на грудях клопот з написом: “уніят”, — такий купував її вільно. А хто напису того не мав на грудях, платив данину по шинфі і по половині її від паски, залежно від розміру та ціни тих пасок” (ст. 69).

“По більших містах і торговицях оддавано той пасковий податок також в оренду, або на відкуп жидам, які, стягаючи ту данину нещадно, визначали й число пасок, котрому господареві скільки за числом родини мати їх належить, і тому силою їх накидали...” (69).

“А в тих господарів, що самі собі пекли паски, жиди доглядали й цінували при церквах на їх посвяченні, позначаючи крейдою та вуглем всі паски, як базарні, так і в домах печені, щоб вони данини не уникнули”... (ст. 70).

“І отак чинило жидівство над християнами в їхній власній землі таку тяжку наругу, а само тим часом одправляло паски свої вільно, і прокидало християн та Віру їхню в синягах своїх, на Українській Землі безборонно побудованих. А поляки тим тішилися, усяко жидам пособляли й потурали” (ст. 70).

### 22. ТАРАСОВА НІЧ (1628 р.) ЗА УНІЮ.

“Врешті козаки, діждавшись польського Свята, Панським Тілом зва-

ного, що його вони справляють із стріляниною та бенкетами, вислали тої ночі поповзом значну частину піхоти своєї до одної найближчої балки, і на світанку вдарили з двох боків на табір польський, вдерлися до нього, і, заставши багатьох поляків напівголими, перекололи їх...

Усіх, хто спротивлявся їм, винищили, а решту перетопили в річці й розігнали, здобувши табір їхній з усіма запасами та артилерією” (ст. 73-74).

### 23. ГЕТЬМАН ТАРАС ТРЯСИЛО ВІДПЛАЧУЄ ЗА ПАСКОВУ ОРЕНДУ.

“Після польської поразки, названою Тарасовою ніччю (рік 1628), Тарас Трясило поділив козаків на багато корпусів та відділів, і вирядив їх очищати українські села від поляків та жидів, їхніх улюблеників. А собі Тарас узяв уділ на ту роботу найширший” (74).

“Уся помста козацька впала тоді на тих невірних. Їх вибито цілими тисячами без ніякої пощади, а тільки промовляючи та приспівуючи їхні паскові оренди, і як вони над ними знущались своїми вугільними мітами або познаками” (74).

“Уряд польський, довідавшись про поразку своїх військ і про вигнання поляків з усієї України, і що жидів, їхніх пособників та шпигів, з Талмудами їх теж не забуто, а дістали вони за митництво своє достатню винагороду, не розпочинав тоді нічого проти України” (74).

### 24. ЖИДИ ДОПОМАГАЛИ ПОЛЯКАМ НИЩИТИ КОЗАКІВ.

“Звідавши поляки через своїх шпигунів жидів про поїзд гетьмана Остряниці з штатом його, без значної сторожі, до Канева, тут у монастирі його оточили” (78) й перебили.

### 25. ПОЛЯКИ НІКОЛИ НЕ ДОДЕРЖУВАЛИ СВОЇХ ПРИСЯГ ТА УГОД.

“Поляки, що відзначалися завше в угодах і присягах, яко непостійні й віроломні, не додержали трактату свого, у Полонному підписаного, нарівні з усіма попередніми угодами й трактатами, що в козаків з ни-

ми були, цебто мали його в одному віроломстві і занеханні.

А Духовенство їхне, прибравши собі незрозумілу владу на діла Божі й людські, казало додержувати присяги між самими лише католиками, а присяги та угоди з іншими народами завше їм розгрішало й одкидало як схизматичські та судові Божому не підлеглі” (ст. 78).

### 26. КРАЩИХ СИНІВ УКРАЇНИ РОКУ 1638-ГО НИЩАТЬ ЗА СПРОТИВ УНП.

“Видовище страти відкривала процесія римська з численними ксьондзами їхніми, які умовляли ведених на жертву українців, щоб вони прийняли закон їхній (унію) на визволення своє в чистилищі. Але ті, нічого їм не одказуючи, молилися Богові по своїй Вірі.

Місце страти наповнене було народом, військом та катами, з їх причандаллям. Гетьмана Остряницю, обозного генерального Сурмила та полковників: Недригайла, Боюна і Риндича колесовано, і їм раз-по-раз руки й ноги ламали й тягнули по колесі жили, аж поки повмирали”... (ст. 79).

“Жінки й діти страдників тих, зобачивши перші тортури, сповнювали повітря зойками своїми та риданням... Та скоро замовкли: жінкам тим неймовірним тогочасним звірством пообтинали груди, а самих їх посікли до одної, і грудьми їхніми били мужів, що були ще в живих, по обличчях їхніх...

А дітей, що zostалися по матерях і тулилися та повзали довкола їх трупів, попалили всіх на очах їхніх батьків на залізних ґратах, під які підкидали жар і роздмухували шапками та віниками”... (79-80).

### 27. ПЕКЛО В УКРАЇНІ ЗА СПРОТИВ УНП.

“Головні члени людські, пообтинані у замордованих урядників українських, як от голови, руки та ноги, розвезено по всій Україні і порозвішувано на палях по містах. Війська польські, що наповнили всю Україну, чинили над українцями все, що тільки хотіли й що придумати могли: різного роду безчинства, насиль-



ства, грабунки і тиранства, які перевищували всяке поняття та опис...

Вони, між іншим, кілька разів повторювали вчинені у Варшаві лютості над нещасними українцями, кілька разів варили в казанах і палили на розпеченому вугіллі дітей на очах батьків, віддаючи самих батьків на найлютіші тортури...

Таким чином Україна призведена була поляками до остатнього зубожіння та виснаження, і все в ній уподібнювалося тоді якомусь хаосові чи помішанню, що погрожувало остаточною руйною...

Ніхто з жителів не знав і не був певний, кому належить маєток його, родина та саме життя їхнє, і чи довго воно потриває?...

Кожен з утратою маєтку свого шукав опіки то у попів римських уніятських, то у жидів, їхніх одностумців, а своїх присяжних ворогів, і не могло придумати, за що вхопитися"... (ст. 80).

## 28. ОПЛЮГАВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ СВЯТИНЬ.

"Того часу поляки, пограбувавши всі українські благочестиві\* церкви, віддали їх в оренду жидам, а Посуд церковний, як от Потири, Дискоси, Ризи, Стихарі та всі інші речі розпродали й пропили тим таки жидам.

А жиди з срібла церковного понароблювали собі посуду та убрання, а Ризи та Стихарі поперешивали на спідниці жидівкам...

Жидівки перед християнами вихвалювалися тим, показуючи нагрудники, де видно було знаки нашитих Хрестів, ними зірваних"... (88).

## 29. ПРОМОВА ГЕТЬМАНА БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО 1648-ГО РОКУ ДО РЕЄСТРОВИХ КОЗАКІВ.

### Поляки нищать українців.

"Поляки, які вас узброїли супроти нас, це спільні й непримиримі вороги наші. Вони вже все забрали в нас: честь, права, власність і саму свободу слова і Віроісповідання нашого!

Зостається при нас тільки життя, але й те ненадійне і нестерпне самим

нам... Та й що то за життя, коли воно сповнене горя, страхів і повсякчасної розпуки?" (ст. 88).

### Згадайте закатованих за спротив унії!

"І коли ви, о брати наші й друзі, коли не бачите пониження свого од поляків і не чуєте ганебних титулів, наданих вам од них, цебто титулів хлопа й схизматика, то згадайте принаймні недавні жертви предків ваших і братії вашої, зраджених підступами та запроданством, і закатованих поляками нечуваним варварством!...

Згадайте, кажу, спалених живцем у мідяному бику гетьмана Наливайка, полковника Лободу та інших!...

Згадайте обдерті й відтяти голови гетьмана Павлюги, обозного Гремича та інших!...

Згадайте, зрештою, гетьмана Острияницю, обозного Сурмила, полковників Недригайла, Боюна, що їх колесували і живим жили витягали, а премногих з ними урядників ваших живих ще на палі вбивали та іншими найлютішими муками життя позбавляли!...

Не забувайте, братіє, і про тих безневинних немовлят ваших, яких ці поляки на гратах смажили та в казанах варили!...

Усіх тих мучеників закатовано за Батьківщину їхню, за вольність і за Віру батьків їхніх, зневажену й оплюгавлену поляками в очах ваших...

І ті мученики, що безневинно потерпіли, волають до вас із гробів своїх, вимагаючи за кров свою помсти, і кличуть вас на оборону самих себе і Батьківщини своєї!" (ст. 89).

### Готові вмерти за Віру Православну!

"Тільки но скінчив Хмельницький промову свою, постало у війську заворушення, і зчинився гамір, яко дух бурливий.

Усі почали кидати зброю й кричати: "Готові вмерти за Батьківщину й Віру Православну!"

Проводь нами, Хмельницький, наказуй і веди нас, куди честь і користь наша вимагають!

Помстимося за мучеників наших і за зневагу Віри нашої, — або помремо зо славою!..." (ст. 89).

(Кінець буде).

\* Благоестя — Православіє, благочестиві — православні.

## ГЕРБ — СВ. АРХИСТРАТИГ МИХАІЛ КИЇВСЬКИЙ.

Передовсім копіє і спис вважаються за найстаршу найдавнішу первісну ударну ручну й металеву зброю, винайдену й уживану з незапам'ятних часів людством у близькій примітивній боротьбі. Така архиархаїчна зброя в руках небесного воїна має символізувати якраз той безмірно давній, передвічний, передсвітний момент, коли Св. Михаїл почав боротьбу в космічних просторах із всесвітнім злом, і на чолі вірних Богові світлих Ангелів звів рішучий бій проти збаламучених зрадливих темних полчищ сатани. В іншому ж символічному розумінні спис в руках Архистратига виявляє його ще як і переможця.

Ця пізніша символіка наслідувала колишні передхристиянські виображення римських імператорів від Траяна й Августа з копієм, як переможців. Бо в античному, а пізніш по звичці і в християнському світі, символом перемоги утвердився був якраз образ імператора, що над поваленим ворогом тримає копіє чи списа лезом донизу. А пізніше один тільки спис в руках імператорів з опущеним лезом означував перемогу.

А десь так приблизно в XIV-XV ст. ст. в руках Св. Михаїла з'являється ще один атрибут: замість списа — меч. Символіка меча в християнській іконографії взагалі багата на виявлення яскравих образних уявлень і логічних понять. В залежності від позиції, в якій знаходиться чи від способу його приймання меч знаменує різні категорії символічних означень, між іншим і мучеництво усічених жертв і правосуддя та владу державних суверенів. У даному ж разі ми не вглиблюємося у всі тонкощі складної символіки меча, а вважаємо лише на меч, як атрибут Архистратига Михаїла. В його руках він має також кілька означень, а саме: меч, піднесений догори, символізує готовність до боротьби, боротьбу і навіть перемогу; меч, опущений лезом додолу, бойову настороженість, чуй-

ність, або салют, коли кінцем леза торкається стопи меченосця. Ці головні моменти з символіки меча в християнській іконографії засвоїла собі й європейська геральдика. У найновіший час Архистратигові іноді дається в руки ще розжарений вогнем або подум'яний меч, і це означає чудодійну небесну нездолану зброю.

Найпізніше додано вояцькій поставі Архистратига щита, і цей атрибут супроти всіх інших атрибутів Св. Михаїла добре ідейно узасаднених і міцно утверджених ще спочатку, є дуже рідкий в уживанні, і символіка його хистка і неясна. Бо ж у загальному розумінні щит належить тільки до оборонної, с. т. пасивної зброї, і символічно мав би найперше знаменувати захист, охорону від нападів ворога, протиставлення його ударам. Однак таке підкреслення пасивного моменту в боротьбі ніби не личила б агресивній натурі войовничого Архангола, який не тільки що не потребує, як найвища небесна сила, захищатися самому від нападів сатани, але, навпаки, сам на нього завжди нападає й активно поборює. Тому то щит в озброєнні Архангола-переможця і на старих класичних виображеннях не зустрічається, і в нових геральдичних витворах уникається його вживання.

У церковній новішій іконографії, правда, дається іноді місце і щиту в озброєнні Архистратига з таким штучним поясненням, що щитом Св. Михаїл обороняє не себе самого, а всесвіт і вселюдство від диявольського зла; і тоді в Іконах з образом Архистратига на щиті його малюють знака Хреста, Розп'яття чи Всевидюче Око, — символи охорони проти нечистої сили й емблема провидіння. У геральдиці ж щит у Св. Михаїла в різному положенні служить виключно знаковою відміною т. зв. "розширення герба".

Подібно до щита мав би так само негативне тлумачення і шолом на го-

лові Архистратига, і тому за давньою візантійською іконографічною традицією голова Св. Михаїла завжди виображувалася без шолома (і взагалі без усякого покриття) з ясним відкритим чолом на знак лицарської мужности, безбоязности. Волосся ж на голові Архистратига покрите лише “вінцем”, с. т. пов'язане начільником, — стрічкою з довгими кінцями, який є античною емблемою високої службової гідности чи високого урядового стану, що її носили в давнину грецькі царі, римські патриції тощо.

Ще один дуже давній в іконографії тип образу Св. Михаїла звертає на себе увагу. Це — постать Архистратига, який стоїть на тілі змія чи дракона. І така постава Святого воїна символічно знаменує його, як переможця. Так як згадувана вже символіка списа в руках Архистратига, так і ця позиція вояка на тілі ворога, що є знаками перемоги, за своєю християнською іконографією від античних образів перемоги з візантійських і римських картин і статуй імператорів, на яких вони розчавлювали ногами ворогів, виображених у людській подобі.

За часів імператора Костянтина впроваджено в цей символ царської перемоги звичайного змія-вужа, або крилатого змія-дракона замість людських постатей.<sup>1</sup> Так ще у IV ст. вивторився і в християнському побуті новий груповий символ, що пізніше мав у світі дуже широке наподоблення у різних сценах боротьби святих воїнів з гріхом чи злом, втілених у змія, як Св. Юрій, Св. Федір. Так і подоланий Св. Архистратигом сата-

на, — ворог усього живого — в образі змія-дракона під ногами переможця став важливим атрибутом в іконографії Св. Михаїла, як небесного Побідоносця.

Давній також тип образу Св. Михаїла у вигляді Священнослужителя у Стихарі, перепоясаному іноді Орарем і з “короговою перемоги” в руці. “Корогва перемоги” (Labarum), як особливий символ глибокого християнського змісту, досить часто фігурує в іконописі. Найчастіш зустрічається вона на Іконах Воскресення Господнього, як Христос, вийшовши з гробу, підносить її на знак подолання смерті вічним життям. Хрестова корогва має звичайно біле полотно з червоним Хрестом — символ невинної кривавої жертви Викупителя від гріхів людей.

Також і деякі інші Святі, здебільша Великомученики, як Св. Димитрій, Св. Варвара тощо іноді в Іконах звеличують свій духовний тріумф над смертю короговою перемоги. На полотнищах корогов у Святих можна, крім Хреста, бачити часто ще і написи переможених гасел. Ангольсь-

## НАШЕ ЩАСТЯ

### Колядка.

“Христос прийшов на землю  
Спасти Своїх людей!”  
Я цій Новині внімлю,  
І лється спів з грудей:

“Спаситель днесь родився  
З Пречистої Марії, —  
Син Божий воплотився  
З пахучої Лелії.

Христос усіх обожить,  
Як батьківських синів, —  
І Благодать примножить  
На щастя наших днів.

Й настане Царство Боже  
На стомленій землі, —  
І Сонечко погоже  
Засяє в смертній млі!”...

Гемілтон. 25. XI. 1956.

П'ята година вранці.

† Іларіон.

<sup>1</sup> Історичний відгук цієї символіки “царської перемоги” спостерігається на прикладному процесі змін геральдичних фігур в б. російському державному гербі в образі т. зв. “іздя” на нагрудному щитку двоголового орла. Первісні виображення були такі, що сам ніби цар топтав на коні ворога у постаті людини; пізніш постать людини замінили фігурою змія, мовляв: “цар на коні переміг змія” (Котошихин). А в XVIII ст. за царя Петра II заходами фельдмаршала Мініха кінну групу в гербі — цар на коні — переіменовано в Св. Юрія Переможця.

кі корогви перемоги мають часто написи кличів із “Трисвятого”:—Свят! Свят! Свят! Полотнища всіх “корогов перемоги” є завжди ясні, світлі, як емблеми невинності, чистоти, світла, радості.

“Корогва перемоги” у християнській іконографії з’явилася аж по утвердженні в візантійській імперії Христовії Віри. Цей християнський релігійний атрибут наслідував вигляд зовнішній і символіку пізньоримського військового стягу з ім’ям цісаря. По рішучій бойовій перемозі імператора Костянтина над Максенцієм (312 р.) той військовий імператорський стяг, що мав виображення Хреста і монограму Христа, названо було “корогвою перемоги” і надано було йому з того часу значення державного знамена. З такою назвою утвердилась корогва і в християнській іконографії і потім стала одним із значніших атрибутів, притаманних постаті Св. Архистратига Михаїла Переможця.

І ще інший, не менш оригінальний тип образу Св. Михаїла бачимо в його виїмковій серед усіх Святих окремії гідності Вищого Судді світу з терезами в руках, на яких він символічно з Божої волі важить добро і зло вселюдства. Цей специфічний святомихайлівський атрибут і правдоподібна сама його символіка, виник, сказати б літературним шляхом під впливом певних текстів Св. Письма, й є пізнього походження, бо раніш кінця середньовіччя він ніде не подибується. І взагалі, образ Св. Михаїла з терезами найбільш знаний і популярний в західньо-європейській іконописі. Іноді цей атрибут в Іконах Св. Михаїла фігурує цілком поодино, а іноді поруч інших атрибутів; найчастіш же в парі зо сферою, мечем або списом.

Ту саму ідею незвичайної достоїнности Св. Михаїла, як Вищого Суддю світу, виявляє ще один його атрибут у вигляді блакитної кулі, що її Архистратиг тримає в руці. Ця куля в церковному іконопису під назвою сфери має два типи виображення з трохи вдмінним значенням. У найширшому розумінні сфера знаменує всесвіт (вселенну), а в розу-

мінні стислому нашу планету землю (глобус). Але коли верхня частина кулі обтяжена обручем, то вона стає емблемою царства, держави, символом вищої царської влади, і тоді та куля так і називається “державним яблуком”, або “державою”.

Символіка сфери перенесена у християнську іконографію із давніх античних мітів,<sup>2</sup> а символіка зокрема “державного яблука” витворилася в імператорському візантійському церемоніялі, в якому воно в руках царя нарівні із скипетром служило емблемою самодержавної царської влади, було приналежністю і знаком суверенів та належало до найвищих державних регалій майже у всіх народів Європи.

Сфера, особливо у значенні всесвіту, досить поширена в церковному іконопису. Вона, також у характері визначного символу-атрибута фігурує і в руці Христа, як Вседержителя й Спасителя світу; вона часто уміщується і під стопами Ісуса, а також і в підніжку Св. Тройці; сфера часто також служить підніжжям (особливо з півмісяцем разом<sup>3</sup>) і для Св. Діви Марії, — переважно в західній іконографії. “Державне яблуко” маюють в руках Христа на означення Його, як Царя Слави. На багатьох давніх виображеннях тримає сферу і Св. Михаїл, іноді із специфічним виображенням на ній Хреста або і самого імени Архистратига — “Міхаїл”, що означає в жидівській мові — “Хто як Бог”.

Через дуже давне і часте вживання та глибоку й тонку символіку сфера, як і спис у руках Св. Михаїла, стала одним із найвиразніших і найважливіших атрибутів Архистратига, Переможця Диявола на спасіння світу й на визначення його долі, бо тримаючи в долоні сферу, Св. Михаїл наче б зважає світ і судить про його моральну вартість. У геральдиці час-

2 Для прикладу можна вказати на гіганта Атланта, який підтримував “небо” (всесвіт) на плечах у вигляді величезної кулі.

3 У християнській іконографії місяць є емблемою мусульманства. Хрест на місяці чи постать Св. Діви над ним означає перемогу Християнства над магометанством.

то замість сфери тримає Св. Михаїл “державне яблуко” і зважає долю царств і народів, над якими панує.

На кінець варто згадати ще і про ті атрибути в іконографії Св. Михаїла, які незмінні і невіддільні в кожному Образі. До них, звичайно, належить німб або авреоля навколо голови, як ознака святости, та крила, що характеризують духову суть безтілесного ангольського ества, незалежного від матеріального простору й часу. І німб, і крила належать, взагалі, до найстарших символів, яких уживало людство з незапам'ятних часів, як атрибутів богів, визначних людей героїв і священних звірят. Виображення німбів на різних давніх релігійних і мистецьких пам'ятках зустрічається майже у всіх народів світу, — сумерійців, вавилонців, асирійців, єгиптян, індусів, монголів, персів, жидів й античних греків та римлян. І вже від найдавніших часів німби творились у вигляді сैया навколо постатів, а переважно навколо голів святих істот, очевидно наподоблюючи тим світло сонця, місяця і зір, яких у давнину також вважали за святість. Бож вірили первісні народи, що і всі святі ества випромінюють якийсь таємниче незвичайне сяйво, що концентрується особливо біля голови. Від античних греків німб перейшов і до християнської іконографії, де і розвинув свої різноманітні форми певного стислого значення. Наряду з іншими святими в церковному іконопису Св. Михаїл наділений звичайним круглим німбом світлої барви, — золотої, жовтої, срібної чи білої, а іноді і червоної.

Так само і крила, як особливий атрибут на означення надземних істот, передовсім духів і геніїв природи, були в уживанні багатьох давніх народів. Добрі й світлі боги та духи виображувались, звичайно, з крилами світлих кольорів або розмальовувались кількома тонами ясних барв. Натомість темні й злі духи та боги і виображувались, і описувались завжди з темними кострубатими крилами.<sup>4</sup> У жидівській релігії крилами наділені були тільки особливі духові надлюдські істоти із чинів Анголів,

Арханголів, Херувимів і Серафимів. Так ці ангольські чини із своїми суттєвими і зовнішніми ознаками перейняв і християнський іконопис.

Крила в Архистратига Михаїла у класичних зразках виображені завжди олуценими, бо вся його постава за візантійською традицією утвердилась у міцній, спокійній, маєстатичній позиції, коли представляється окремо (без сцени двоюбою з драконом). Іноді для підкреслення саме стоячої позиції постаті Св. Михаїла, йому і дається на образах під ноги т. зв. “травник, як на Іконі із Дафне (рис. 2) або хмарні чи туманні оболони.

Розгорнені ж крила умовно означають лет, позицію в леті. Цей символічний атрибут є звичайно притаманний іншим Анголам, навіть часто й Арханголові Гавриїлові, але не Св. Архистратигові Михаїлові, який є втілення непорушної стійкості, незламної твердості й маєстатичної небесної величі.

Східня церковна іконографія, а вслід за нею і геральдика, заховують цей старовинний принцип. І тільки іноді в західній іконографії ця візантійська статичність фігури Архистратига порушується, передовсім в образах неспокойного, повного руху барокового стилю. Крила Св. Михаїла, як і всіх інших Анголів, уживається у світлих тонах трьох типів, — ніжного голубиноного білого пір'я, або з великих могутніх пер орлиних, або розмальованих у веселкові чи інші ясні тони барв.

Така ось досить докладно накреслена загальна християнська символіка Образа Св. Михаїла, яка саме сильно вплинула на витворення української церковної традиційної іконографії дуже популярного в Україні Небесного Воїна, а ця остання також у найбільшій мірі спричинилася і до сформування специфічного національного геральдичного типу цього Святого

(Далі буде).

**М. Битинський.**

<sup>4</sup> Порівняти хоч би крила у грецьких мітичних істот, — у зевесового орла, богині перемоги — Ніке, коня Пегаса і крила Медузи, Гарапій, Дракона і т. п.

## УНІЯ В РУМУНІЇ.

Ще рік не минув, як Папа Пій XII у 1955 році в листопаді апелював до цілого Сходу в справі об'єднання, а тепер той самий Папа звертається до всіх "Православних Патріархів" через особу Митрополита Румунської Православної Церкви Віссаріона Пулюа, що тепер живе в Парижі на вигнанні.

Православний Митрополит з Румунії Віссаріон написав листа "До православних Патріархів", в якому хвалить Римську Церкву, що вона добре зорганізована, а наша Церква ніби бідна, та апелює до об'єднання з Римом.

Дуже дивна та загадочна акція Митрополита Віссаріона. Усякі спроби, які вже бували, не довели до ніяких добрих вислідів. Ясна річ, що Східня Церква на ніяку унію з Римом ніколи не піде.

При опрацюванні цієї статті я користувався "Історією Румунської Церкви", що її написав професор Микола Корба.

Треба тут хоч трохи пригадати історію Румунської Церкви. Єзуїти підготували насильством та обманом унію румунського народу з Римом у році 1698. Але що робиться насильно, з того нічого доброго не виходить. Унія посіяла велику незгоду між румунським народом, витворила недовіря в народі та принесла йому велику шкоду. Подібно, як унія Берестейська, заключена насильно 1596 року у Бересті, переведена в життя польською державною владою, була ніщо інше, як акт насильства над українським народом, роз'єднала його, море української крові пролилось через цю унію, зруйнувала наш народ матеріально, а головню морально, наносючи та спричинюючи величезні шкоди в руйнуванні християнських православних душ.

Яку користь дала унія в Румунії? Або яку користь принесла унія Україні? Хто хоче про це знати, нехай собі прочитає відповідну книжку Митрополита Іларіона.

Дійсно, католицтво та унія розбили український народ, роз'єднали його,

зробили його таким невірним і непевним, що та західня частина українського народу, що прийняла ту нещасну унію, відчувається нині зовсім чужою для Української Церкви та української нації. Ще й нині, на превеликий жаль, уніятське Духовенство української національності вислуговується Римові.

Наші відвічні вороги, Рим і Москва, причинилися до того, що наш народ ще й нині закутий в кайданах неволі, не має своєї незалежності. Папа Римський ще й нині наших братів, бувших греко-католиків, не називає інакше, як рутенцями, а Україну — Рутенією. Навіть у Німеччині наші співбрати переводили багато наших православних українців на католицтво, заявляючи їм, що, як католики, "ви скоріше зможете виїхати до США та в інші країни".

А що робила в році 1939 католицька Польща, як вона нищила по-вандалськи православні Святині на Холмщині, на Підляшші та на Волині? Усе це робилося за дозволом "апостольської" столиці. Папа, склавши Конкордат з Польщею, одержав 21½ мільйони золотих, дав свою згоду на нищення православних Святинь.

А хто нищив та убивав православне населення в часі другої світової війни в Сербії? Теперішній кардинал Степаніч та римокатолицьке Духовенство, якого підтримував провідник Павелич та усташа.

Як я вже згадував, 1698 року зроблено унію Румунської Православної Церкви з Римом. Тут подаю текст в українській мові, переложений з румунської мови. Акт звучить:

Унія Румунської Церкви із Семигороду з Римською Церквою. Цей документ підписав Митрополит Афанасій і 38 Протопопів і багато Священників та мирян, акт цей стверджений печаткою Митрополії Београду, бо тоді Румунська Церква туди належала.

"Ми, нижчепідписані, Владики, Протоєреї й Священники румунських церков даємо до відома тим, кому

належить знати, а головню землям Семигороду.

Допускаючи зміну цього химерного світу, не хочемо втрати душ, і ми добровільно злучуємося з Церквою Риму католицькою й визнаємо бути членами цієї Св. Римської Церкви для нашого спасіння.

Будемо жити і тішитися тими привілеями, якими живуть члени й Духовники тої Св. Церкви, як про це наш цісар у своїй милості через свій високий декрет робить нас учасниками. Його милість не хочемо відкидати, як це належить рівним його Величності. Цей акт визнання даємо вперед Його Величеству й краєві Семигородові, на що для скріплення даємо наш підпис своїми руками і скріплюємо печатками.

Ми злучуємося та визнаємо бути членами Св. Католицької Церкви Риму, щоб нас і наші залишки зо звичаїв нашої Церкви Сходу не нарушувати, але всі обряди, звичаї, свята й пости, як відтепер на будуче, щоб ми були вільні їх держати за старим календарем.

І щоб чесного нашого Владика Афанасія ніхто аж до його смерті не мав сили зрушити з його трону. Якби Він умер, залежати буде від Собору, кого вибере, щоб був Владикою, якого Його Святість Папа і цісар утвердят, а Патріярх висвятить. Ніхто ніколи не буде мішатися, що все так буде, як було дотепер.

А якщо не остануться такими самими наші обряди, то наші печатки й підписи, що ми зробили тут, не будуть мати ніякої сили.

Цей акт ми ствердили печаткою нашої Митрополії для більшої вартости.

Альба-Юлія. 7 жовтня 1698 року”.

Так, як списано та зроблено акт унії Румунської Церкви з Церквою Риму, це не подобалося католицьким місіонерам, ані єзуїтам, ані Конгрегації пропаганди Віри з Риму. То тому, що ті, хто підписав акт унії, відносилися лише до форми, не до зв'язку з Римом. А властиво було так, що вони й увесь народ румунський не хотіли абсолютно нічого змінити із Віри, з ритуалу та зо своїх прадідних звичаїв.

Що роблять тоді єзуїти? Вони фальшують акта унії! Вони зробили фальшивий переклад на латинську мову, в яким з одної сторони інтеркалюють (додають) цілі уступи: що румуни визнають усю Католицьку Віру, а особливо чотири догматичні пункти, які нас розділяють від них, а з другої сторони вони викинули всі ті частини з оригінального акту унії, які їм не підходили.

Потім написали такий зфальшований переклад по-латинськи на другому акті румунського оригіналу і поставили ту саму дату.

Акт, зфальфований єзуїтами, ось як звучить:

“Ми, підписані, Єпископи, Протопопи і все Духовенство Румунської Церкви з Семигороду, даємо до відома цим листом усім, яким належить, а особливо вибраним станам із Семигороду, уважаючи з одної сторони непевність і зміну життя людського, а з другої сторони маючи на увазі безсмертність душі, про яку особливо потрібно дбати в усіх справах, добровільно злучуємось з Римо-Католицькою Церквою, і цим листом заявляємо бути співчленами тої Св. Матері Церкви, приймаючи й ісповідуючи все те, що приймає й ісповідує та вірує Римо-Католицька Церква, а особливо чотири пункти, в яких досі ми не розумілися, і нам їх зроблено звісними Декретом Його Величності.

Оце ж і ми, як співчлени Церкви тої, радіємо відтепер на будуче користуватися тими самими правами і привілеями, якими тішаються і користуються Священники Св. Матері Церкви, за Св. Канонами й привілеями, даними померлими королями бувшої Угорщини.

Для більшої віри й сили цієї справи ми ствердили цей маніфест нашими підписами та печаткою.

Альба-Юлія. 7 жовтня 1698 року.”

Я навів обидва акти для того, щоб побачити перший оригінальний акт, і щоб побачити, як зфальшували єзуїти другий, вкладаючи зовсім інший текст до акту унії.

Митрополита Афанасія Рим здеградував на Єпископа. Його пересвятили католики по-латинськи. Потім

езуїти приїхали з пересвяченим Єпископом до Відня, до цісаря, а цісар австрійський дав йому Хреста з золотим ланцюгом, а також дав Афанасієві свого портрета, як відшкодування матеріальне та моральне, що його Митрополія витерпіла від Риму.

Аж тепер побачив бувший Митрополит, що його одурили, він зрікся унії, але писати не міг, бо той езуїт, що стеріг його, не дозволяв йому ані писати, ані куди виходити з-під його надзору та езуїтської опіки.

Треба підкреслити, що австрійський цісар Леопольд II (1657-1705) державним насиллям запроваджував цю унію.

Нехай і тепер Митрополит Віссаріон не вірить римським обіцянкам, бо бачимо з історії, як ті обіцянки не були щирі та не додержані.

І тепер Рим готує у Франції цілу армію ксьондзів, щоб їх кинути на Схід, та всіх привести до Риму. Всі ці заходи будуть безуспішні, бо Україна та Схід на віки остануться православними, й ніяка ворожа сила не подолає Православної Віри й Церкви.

Із усього сказаного ясно й недвозначно виходить, що Рим ніколи своїх солодких обіцянок не додержував, а фальшував акти угоди, акти унії та робив так, як йому краще виходило.

Нині Рим намагається за допомогою високого німецького Духовенства зробити конкордат та угоду із Москвою, отже, як бачимо, Рим складатиме угоду хоч би з нечистими силами, аби лише вони визнали Римові первенство.

Прот. О. Іванюк.

## ГНУЧКІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.

### VIII.

#### ЗМІНА ПРИСТАВКИ С- ТА З- НА ІС-, ІЗ-.

Давня дієслівна приставка с- перейшла в нашій мові на з- (незмінною позосталася тільки перед к, п, т, х): збити, знести, спекти, стягти і т. ін.

Дієслівні приставки з- або с-, коли стоять перед приголосною, можуть приймати на початку і, цебто мінятися на із-, іс-. У живій народній мові це явище дуже часте, напр. у піснях, казках, поговірках і т. ін.

Наприклад у Думах часто маємо: іздіймає, іскажемо, ісплюндрував, ізняв і т. ін.

Це явище відоме в нас з найдавнішого часу. Так, у Збірнику царя Святослава 1073 р. маємо: Єлико аште исьвяжете, будеть сьвязано. І такі приклади маємо в великому числі по всіх віках життя нашої мови.

У Кулішевій "Чорній Раді" 1857 р. таких прикладів повно: З ніг ізвалить. Шрам ізродився. Так ізлякав. Заряд імчить. Ти умишляєш ізраду, і т. ін.

У "Кобзарі" Т. Шевченка: Ізнемігся, товаришу. Де поділось? Ізгоріло.

Дріжить, ізігнувшись. Нагодуй моїх діток, іскупай, ісповий. Як ізлізти. Ізниціла, ізмарніла. Підкралися, щоб ізлякати.

Ось тому в нас чергуються форми знов-ізнов, звідси-ізвідси й т. ін.

Тут появляється приставкове і- перед немилозвучним збігом двох приголосних. Від кінця заднього слова це і- не конче залежить, і тому не треба штучно приставляти і- до слова скрізь по приголосній, як це інколи в нас роблять. Це приставне і- вільно буває і по голосній заднього слова: Я ізнов піду, особливо в мові мірній у віршах.

Це приставкове і- в звичайній літературній мові не часте, але часто воно в мові поетичній, як мові мірній.

### IX.

#### ПРИСТАВКОВЕ І- НА ПОЧАТКУ СЛОВА.

Коли слово починається з двох приголосних, трудних до вимови, а особливо з початковим р або л, тоді з початку слова може появлятися ненаголошене і: іржа, іржавий, іржати, Ірша, Ірпінь (давнє Ръпень), імла, імховий і т. ін.



У мові народній це приставне і дуже часте: львівський, ірвати, ільняний і т. ін.

Це дуже стародавнє явище, відоме в нашій мові ще з пам'яток XI віку. Так, уже в Святославовім Збірнику 1073 року знаходимо: имѣ ильжи, Ильстивыхъ, Глаголетъ же икъ твоимъ і т. ін.

Повстало це явище ще в давній добі життя нашої мови, коли т. зв. сонанти (голосні r та l) розпалися на початку слова на **ip** та **il**. З аналогії до таких **ip**, **il** стало появлятися і також і перед іншими приголосними, напр. імла, імховий.

Прийменник що (власне шчо, з двома приголосними на початку слова) може приймати на своїм початку **i**, а це **i** приймає ще й приставне **в**. Так повсталася форма віщо: на віщо, про віщо, через віщо.

Так само ще (це шче) міняється на іще, особливо по приголосній попереднього слова. Напр.: Тут іще раз вітри. Це іще може мінятися по загальному закону на йще: Ти йще раз підеш!

#### Х.

##### УЖИВАННЯ ВІД — ОД.

Стародавній прийменник отъ в українській мові давно змінився на од, цебто тихе т перейшло в дзвінке д за загальним законом мови.

За загальним же законом початкове **о** в **от** перейшло на **ві**, як давнє онъ дало в нас він, ось дало вісь, орменин-вірменин і т. ін.

Так, уже в Пересопницькій Євангелії 1556 р. маємо: видповѣдаю (відповідую). У "Скарбниці" 1676 р. Іоанікія Гаятовського знаходимо, як форми звичайні: од Батія царя, од кого, од якого, и од людей і т. ін.

В Україні Східній панує архаїчна форма од: од нього, одійти, але в західніх українських говірках панує від: від нього, відійти.

Але через те, що від — це правильна фонетична форма, вона запановує в нашій літературній мові все більше та більше, хоч і архаїчне од ще вперто держиться, головно на Сході України.

Письменники старшого покоління, наші класики звичайно писали тільки

од. Так писали: Котляревський, Квітка, Шевченко, Куліш, Старицький, Ливицький і багато інших. Шевченко ніколи не писав від, — писав тільки од.

Але через те, що форма від чужа або рідка живим східнім говорам, а в говорах західніх вона панує, то східньоукраїнські письменники стали вживати обидвох форм, — і старої од, і нової від. А з часом витворився неправдивий погляд, ніби од та від підлягають закону милозвучності (гармонійності) в українській мові: по голосній уживають від, а по приголосній — од. Таке послідовне вживання від чи од, залежно від кінця заднього слова, чи не першим запровадив у літературу Борис Грінченко.

Так, у Словнику української мови 1909 року на ст. 245 тому I під від Б. Грінченко подає: Привів од батька коня, а від брата взяв воза. Ти ляжеш од комори, а я ляжу від обори. Цебто, по голосній заднього слова пишеться від, а по приголосній — од.

Таке розрізнення од і від безумовно було штучним, народній мові незнаним, і його пізніше перестали вживати. В однім писанні не можна писати і від, і од, — треба писати чогось одного. В українській мові давнє он перейшло на він, але ми форми он ніколи не чергуємо з він.

Ось приклади, які показують, що наші письменники вживають од і по голосних звуках: У Лесі Українки: Щасливіші од нас, Усе одкрите, Во-яки одважні. Старицький: Гей ти, ниво, — в тебе гону од Карпату аж до Дону. Шевченко: Радіють люди, що одпочинуть. Коцюбинський: Село було одрізане од світа. Олесь: Не-вже краща я од верб.

#### XI.

##### ПРИСТАВНІ В ТА Г.

Початкові корінні **о-** та **у-** в нашій мові часто приймають перед себе приставне (чи протетичне) **в**. Літературна українська мова допускає таку вимову: вогонь, вогник, вогнений, вогнище, вугор, вугіль, вуглець, вугляр, вузол, вузький, вулик, вулиця, вуси, так само перевулок, провулок і т. ін.

Коли початкові **о-** чи **у-** не корінні (цебто не належать до складу кореня слів), а приставки, то вони такого **в** ніколи не приймають, наприклад: оклик, усміх, устрій.

Може бути й приставне **г**, але рідше: гострий, гострити, загострити, горіх, горобець. Пишемо: Умань, Уманщина, уманський, рідше: Гумань, Гуманщина, гуманський.

Пишемо: ікавка, ікання, ікати, а також: гикавка, гикання, гикати. Завжди пишемо інший, а не гинший.

Приставлення на початку слів звука **в** чи **г** зветься протезою. У мові народній протеза дуже часта, пор.: вулиця-гулиця-юлиця, горати-ворати, гарешт, Гамерика, горіх, гиндик, гінший, воробець-горобець, гапонець.

Літературне акація, хоч поширене і вакація. Пишемо Анна і Ганна.

Деякі наші письменники приставне **в** підпорядковують правилам гармонійності, тому пишуть: погас огонь, але погасли вогні, пересік улицю, але пересікла вулицю, і т. ін. Це не притаманне нашій мові, — такого розрізнення мова не знає, — треба завжди писати одне: вогонь, вулиця й т. ін.

Коли слово розпочинається з такого **о**, що знаходиться в закритому складі (в складі, що закінчується на приголосну), то це **о** змінюється на **і** і обов'язково приймає перед себе придихове **в**. Напр. давні окно, онъ, ось, очько, ольха, осьмь, од і ін. правильно дали в нас: вікно, він, вісь, вічко, вільха, вісім, від і ін. Коли при зміні слова початкове **о** опиняється в відкритому складі (саме **о**), тоді воно не міняється: вісь — з осі, отець — отця, вігця, овес — вівса.

Так само орменин дає вірменин.

## ХІІ.

### ПОДВІЙНІ ФОРМИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ.

В українській мові ще й досі вживаємо не рідко подвійні форми на деякі граматичні явища. Мова з бігом часу зростає, повстають нові форми, але й форми старі не вступаються з ужитку. До певної міри за право життя та первенство ведеться боротьба граматичних форм, але деякий час, часом довгий, оби-

дві формі мають право горожанства в мові.

У нас таких подвійних граматичних форм не мало, — обидві вони живі в нашій мові, але одна з них уже починає явно перемагати.

Для ритмічної мови наших поетів ці подвійні граматичні форми виразно допомагають їм у їхніх писаннях, бо вони звичайно вживають обох форм, залежно від вимог ритму.

Я тут перегляну головні подвійні наші форми, і зазначу, котрі з них частіше вживані, а котрі рідше.

Крім подвійних форм у залежності від історії розвою мови, у нас є подвійні (а то й потрібні!) мовні форми в залежності від зміни правопису, або від того, що в нас часом пишуть, уживаючи "свого" правопису. Дещо з цього я розгляну в цій праці.

#### 1. ДАВАЛЬНИЙ ВІДМІНОК ОДИНИНИ.

Давальний відмінок одинини слів чоловічого роду звичайно закінчується на **-ові** або **-еві**, **-єві**, напр.: батькові, учителеві, краєві.

Але вдавнину панувало в нашій мові закінчення **-у**, **-ю**, яке часте в нашій мові ще й тепер, головно в назвах неживих речей: столу, краю, світу.

Таким чином повстають подвійні форми: з новим закінченням на **-ові**, **-еві**, або з стародавнім **-у**, **-ю**. У літературній мові панують звичайно форми на **-ові**, **-еві**, проте й форми на **-у**, **-ю** ще не рідкі.

Закінчення **-ові**, **-еві** відоме в нашій мові ще з найдавніших пам'яток X-XI віків, але спочатку воно належало тільки певній дуже малій групі слів, бо панувало **-у**, **-ю**. Але з бігом часу це **-ові**, **-еві** (у давнину **-ови**, **-єви**, але тут кінцеве **-и** могло вимовлятися і як **-і**) стало ширитися все більше, захоплюючи помалу всі назви живих істот. І в теперішній час воно захопило майже всі йменники чоловічого роду, і стало вдиратися навіть до назв роду середнього (напр. серцеві).

Закінчення давального відмінку **-у**, **-ю** для багатьох слів чоловічого роду старше від **-ові**, **-еві**. У давнину воно було панівне як у назвах неживих речей, так і в назвах істот жи-

вих. В українській літературній мові XIV-XVII віків і в мові актів того часу звичайно панує давальний на -у, -ю, а закінчення -ові, -еві було тоді ще не частим. Але в віках XVIII-XIX-XX архаїчне -у, -ю поামалу заникало, і в нашій літературній мові запановувало -ові, -еві.

У живій народній мові на сході панує давальний на -у, -ю, цебто архаїчний, а на заході панує новий на -ові, -еві.

Слова на -ов або -ів звичайно мають закінчення -у чи -ю (а не -ові, -еві), напр.: Кракову, Драгоманову, Києву, Почаєву, Ковалєву, болиголову, острову, рову.

Коли ставимо в давальнім відмінку дві чи три слові, то вони можуть усі мати закінчення -ові, -еві, або тільки останні з них: Івану Петренкові, учителєві Сільченкові й т. ін.

Цебто, продовжуємо свою мовну традицію, бо так було і встаровину. Напр., Перемиська купча 1378 року: Зятєви Івашкови Іванови, Брату Ходорови, Протодяконови Ходорови, 1391 р.: Пану Яшкови. Житомирський лист 1650 р.: Отцеві Стефанови, презьбитерови Шумському, и сынови его пану Николаєви. Полтавські акти 1566-1669 р.р.: Лукашови Адамєнкови, Дем'янови Бабичєнцькови, Пану Климу Чорнушенку, Хвеску Гриценценку і т. ін.

У поданих прикладах закінчення -ови могло вимовлятися й -ові.

У творі Іоанікія Галятовського "Скарбница потребная" 1676-го року, Чернігів, знаходимо: Ясне Вельможному Пану Іоановъ Самуйловичовъ, фундаторовъ и добродѣви ласкавому. Святославу Ігоровичовъ. Мойсеовъ законодавцъ. Ігнатовъ Якимєнковъ, і т. ін. Тут ъ, звичайно, це і.

## 2. ЗНАХІДНИЙ ВІДМІНОК ІМЕННИКІВ ЧОЛОВІЧОГО РОДУ ОДНИНИ В ФОРМІ РОДОВОГО.

Українська жива мова, а надто мова східньоукраїнська, вельми любить уживати знахідного відмінка в формі родового: купив воза (а не: купив віз).

Але треба пам'ятати, що цю форму можуть мати йменники тільки чо-

ловічого роду (ніколи — середнього й жіночого), та й то не всі, а головно ті, що в родовім мають закінчення -а (а не -у). Цьому законів частіш підлягають ті йменники, що існують, як назви окремих самостійних речей.

Нагадую тут, що в знахідному відмінку однини мають закінчення родового -а, -я: 1) всі йменники ч. р., що означають живі істоти, і 2) дуже часто й ті неживі йменники ч. р., що визначають реально-існуючі точно окреслені речі, що мають у родовім -а, а не -у.

Тому пишемо так: купив олівця, написав листа, зробив воза, повіз плуга, розбив каганця, написав декрета, закінчив університета, одержав наказа, беру ножа, несу стола, шию чобота, відморозив пальця, показав язика й т. ін.

Але цього ніколи не буває в іменниках ніякого роду.

Це явище дуже давне в нашій мові, бо воно, хоч і рідко, але відоме було ще старослов'янській мові.

У Крехівському Апостолі 1560-х років уже знаходимо: Добывши ножа, Докончивши свѣта, Нехай утягнет язика своего і т. ін.

Цю живу ознаку народньої мови давно вже прийняла наша літературна мова, і знає її на кожному кроці. Найвидатніші наші письменники, найкращі знавці мови вживають її на кожній сторінці своїх творів.

Подаю на це приклади.

"Енеїда" Котляревського: Нехай Рима строїти чухрає. Гребінка: Нахваливсь утерти носа. Шевченко: Не топчите святого закона. Дайте ножа. Прочитає Апостола. П. Куліш: Хреста на себе покладав. Повісив щита. Держати язика за зубами. Почепивши шлика. Утерти носа. "Люборацькі" Свидницького: Ударив поклону. Любив баштана стерегти. Носа розклеїть. П. Мирний: Беручи з рук списа. Протокола напише. Хрестячи рота. Держачись за стула. Дати потиличника. Показує язика. Нечуй-Левицький: Перерубав заноза. Покинув заступа. Кинув струга. Розпустила язика. Морщив лоба. Обтрусил жупана. Принесеш карбованця. Поставив хреста.

Кобилянська: Найшла листа. Поглянув на годинника. Віддаючи капелюха. Л. Українка: Кидає бінокля. Витер лоба. Зрубали дуба. В. Винниченко: Схопив листа. С. Єфремів: Ставив хреста. Здобути пістоля. У. Самчук: "Юність Шеремети": Приніс листа, Підняв кашкета. Розіб'є келеха. Загорнув годинника. Відкинув капелюха. Узяв револьвера. Пише щоденника. Ю. Косач: "Еней": Зморщивши лоба. І. Багряний: Відібрали бінокля. Нап'яли намета. Тер свого чуба. Здравши хвостика. Вхопив сука. Витяг кисета.

Наші класики добре знають цю форму, але все таки вживають її не так часто, як вона вживається в мові народній. Так і М. Вовчок: Виняв з кишені ножа. Дай мені ножа! Знайшла відьма ножа. Викохав собі прегарного уса. Покотив качана капусті. Спекли пирога.

Для С. Черкасенка, доброго знавця живої народньої мови, це звичайна форма: Скидає капелюха. Кладе капшука. Наливає келиха. Бере кубка. Дістав листа. Листа одержав. Показує на лоба. Бере персня. Скидає плаща. В плуга застріг воли. Кидає повода. Дає йому поличника. Затулює рота. Підіймає стека. Показує на стільця. Впіймати за хвоста. Хапає його за чуба. Розв'яжеш язика.

Подаю ще трохи виписок із "Міста" В. Підмогильного. Як добрий знавець живої народньої мови, він так само на кожному кроці вживає форми родового замість знахідного чоловічого роду, — це для нього звичайнісінькі форми: Сівши в автобуса. Влаштують бенкета. Діставши бронхіта. Одержуючи букета. Танцювали вальса. Передаючи відписа. Вернувши гаманця. Вони зійшли на Володимирського Горба. За гривеника довідався. Доглядати журнала. Одімкнув замка. Кинув інститута. Треба скласти іспита. Обтер каламаря. Глянувши на календаря. Насунивши капелюха. Наділи кашкета. Витягнув квитка. Посадовила його на килима. Може дати ключа й сотні ін.

За впливом російської мови, що

цієї форми не знає, наші письменники, з Котляревського починаючи, часто оминали її, а проте несвідомо таки вносили її до своїх творів, бо її повно в народній мові. Старанно оминають цю форму й письменники західноукраїнські, звичайно за впливом польської мови.

Під Советами в Україні цієї форми тепер не плекають, але видатніші письменники таки часом її вживають. Наприклад у романі "Переяславська Рада" 1948 р. Н. Рибак маємо: Диктував листа. Закотив очі під лоба. Лишили мотузка. Стискаючи мушкета. Виконає наказа. Встромили ножа. Висякав носа. Одкрив рота. Видати універсала й т. ін.

Підкреслюю тут, що цієї форми не знають мови ані російська, ані польська, — це питоменність мови української, тому треба її плекати й старанно заховувати. Але під Советами цю форму уперто оминають, бо вона відрізняє мову українську від російської.

(Далі буде).

† Іларіон.

### НАША ЦЕРКВА.

Ой зацвіла в Канаді Рожа,  
Така пахуча та прекрасна, —  
Це Українська Церква Божа,  
Як Херувим пречиста й ясна!

Ой зацвіла пахка Лелія,  
Як сніжнобілі Божі Шати, —  
Це Невісна Марія,  
Всім православним Рідна Мати!

Ой зацвіла зелена М'ята,  
Святая Церква Православна, —  
Хоч в Україні Ти й розп'ята,  
Зате в Канаді вічно славна!

23. XI. 1956. Гемілтон.

† Іларіон.

## ПАПА РИМСЬКИЙ Є ЗВИЧАЙНИЙ ПАТРІАРХ У ЦЕРКВІ.

1. Католицька Церква твердить, бу- брав участь у Вселенських Соборах  
цім то римський Папа є намісником і підкорявся їх рішенням?  
Св. Петра на землі, а сам Св. Петро  
являється намісником Самого Гос-  
пода, що поставив його головою всі-  
єї Християнської Церкви на землі.  
Отже, центром Християнської Віри на-  
чеб то є Рим в особі Папи.

Однак, Римська Церква визнає по-  
станови Вселенських Соборів і вва-  
жає постанови їх за обов'язкові й  
для самого Папи. Отже, повстає пи-  
тання: чи в основі організації Хри-  
стиянської Церкви лежить духовна ав-  
тократія чи духовна демократія? Рим-  
ська Церква обстоює автократію,  
православна — демократію.

Ми вважаємо, за зразком ще са-  
мих Апостолів, що Собори Патріарх-  
хів, Митрополитів та Єпископів є  
єдиний орган, який являється, такби  
мовити, законодавчим і контролюю-  
чим органом усїєї Церкви.

Що ще було так спочатку, видно з  
того, що на всіх Вселенських Собо-  
рах були присутні й представники  
від Риму. Це не були особи в ролі  
спостерігачів, а повноважні члени Со-  
борів, що голосували зо всіма ін-  
шими членами, посланцями інших  
Патріархів. Більшість голосів вирі-  
шувала справи, і ці рішення були  
обов'язкові для всіх Церков, що бра-  
ли участь у Соборах.

Отже, говорити про зверхність Ри-  
му над Вселенськими Соборами не  
доводиться. Коли Римський Папа є  
головніший за Собори, — навіщо він  
посилав своїх посланців, що брали  
участь у голосуванні? Звідси ясно,  
що римський Папа не був за керів-  
ника Християнської Церкви, — він  
підкорявся рішенням Вселенських Со-  
борів.

Але, коли стався поділ Церков на  
Західню й Східню, Папа римський  
почав твердити, буцімто саме його  
Церква є правдива Церква (до цьо-  
го ми ще повернемося), а сам він —  
керівник усїєї Християнської Церкви.

Коли б це було так, то чому він

Ми звертаємо увагу на досить ди-  
вовижний, але красномовний факт,  
що з сімох Вселенських Соборів жо-  
ден не відбувся в Римі. Усі Церкви  
були рівні, і збиралися там, де їм бу-  
ло зручніше, а саме по головних  
центрах тодішнього Християнства: в  
Царгороді, Нікеї, Єфесі, але не в Ри-  
мі. Коли б Папа римський був голо-  
вою Християнської Церкви, то при-  
родно, Вселенські Собори відбували-  
ся б у Римі. Цього не було.

2. Коли сперечаються про Віру, ко-  
жен вважає свою за кращу, бо це в  
значній мірі справа традиції, — Віра  
передається від прадідів. Проте є й  
щось об'єктивне в цій справі, а са-  
ме, — свідоцтва сторонніх осіб.

Коли ми звернемося до інших на-  
родів, ми знайдемо назву “орто-  
докс”, цебто “право учасних”, саме  
в відношенні до нашої Православної  
Церкви. Слово “ортодокс” уживаєть-  
ся не лише в релігійних справах. Ми  
звемо всякого, хто додержується  
якоїсь теорії, або якогось вчення,  
не відхиляючись ані праворуч, ані  
ліворуч, “ортодоксом”.

Отже, саме Православну Віру грець-  
кого обряду всі народи (в тому чис-  
лі й католицькі!) звать “ортодок-  
сальною”, цебто “право віруючою”,  
без відхилень, а католицьку ніхто  
цим іменням не зве. Очевидно, сто-  
ронні народи, сторонні Віри бачили,  
хто саме відхиляється від простої  
дороги до Христа, і звать нашу  
Церкву “Ортодоксальною”, цебто,  
без відхилень.

3. Римська Церква, до того ж по-  
рівнюючи недавно, визнала за новий  
Догмат непогримість римського  
Папи. Коли Папи непогрішні, то чо-  
му з історії ми знаємо Пап, яких ви-  
ганяли з престолу за блуд, убивство  
та інші “гарні” вчинки? Чи може  
вбивство Папою не є вбивство?

Візьмімо далі сучасних Пап, коли  
вони “ex officio” непогрішні, то чо-  
му всіх їх не зараховують до Святих,

а тільки деяких? Де ж логіка? Коли Папа не наробив гріхів (бо він непогрішимий Папа!), то чому його те ж “ex officio” не зараховують до Святих? Очевидно через те, що є непо-

грішні “непогрішні” й грішні “непогрішні”.

Австралія.

**С. Парамонів,**  
доктор біологічних наук.

## ПРИКРА ПОМИЛКА.

Треба писати “ввечері”, а не “ввечорі”.

Правописний Словник Г. Голоскевича, перевиданий у Нью-Йорку минулого 1955-го року Видавництвом “Книгоспілка”, подає на ст. 39, що треба писати **ввечорі**.

Те саме подається на ст. 406: треба писати **увечорі**.

Це прикра помилка: писати треба тільки **ввечері**, **увечері**, а не **ввечорі**.

У Правописному Словнику Г. Голоскевича київського видання правильно подано: **ввечері**, але неправильно друга форма на кінці словника **увечорі**. Видавці “Книгоспілки” за формою **увечорі** поправили й першу правильну **ввечері** на **ввечорі**.

За Словником видання Книгоспілки пішла наша преса й журнали, і це неправильне “**ввечорі**” пішло гуляти в українським писанні.

Як же нам писати: **ввечері** чи **ввечорі**?

Погляньмо на відповідний закон у нашій мові. Хоч закон цей має винятки, але в головному в нашій мові він панує.

В українській мові звук **е** по шелесних звуках **ж, ч, ш, щ, дж**, або по **й** перед твердим складом (цебто таким, що має в собі **а, о, у** або **и** з давньою **ы**) переходить в **о**, напр: жовтий, бджола, чоло, чого, пшоно, шостий, шовковий, жонатий, чоловік, чотири. Так само: його, йому, бойовий і т. ін.

В усіх цих словах по шелеснім удавнину було **е**: чело, чого, пшено і т. ін., але воно, з бігом часу перейшло на **о**, цебто уподобилось наступному твердому складові.

Але перед м'яким складом, — цеб-

то перед таким складом, що має в собі пом'якшені приголосні, або має **е** чи **и** з давнього **и** (цебто **і**), — а також в самім кінці слова **е** по шелесних не змінюється, цебто не переходить на **о**. Наприклад: женці, женитися, душею, вечеря, вечеряти, чернець, шестеро, щенята, пшениця, боляче, хороше і т. ін.

Ще раз, — пишемо:  
Перед твердим складом **о**:

пшоно  
жона  
шостий  
чорний

Перед м'яким **е**:  
пшениця  
женитися  
шести  
чернець

На основі цього закону в українській мові слово **вечір** змінюється так: до вечора, такому вечору, вечерові, усі вечорі, вечорів (з вечоров), вечорам і т. ін. Усе послідовно за вищеподаним законом.

За цим же законом ідуть і прислівники від цього слова: **вчора**, **звечора**, — бо тут наступний склад **-р-а** твердий.

Але **увечері**, **ввечері**, — бо наступний склад **-рі** м'який.

Отже, пишемо тільки “**ввечері**”, “**увечері**”, і в жодному разі не пишемо “**ввечорі**”, “**увечорі**”.

† Іларіон.

~~~~~  
Великі фотографії-портрети Митрополита Іларіона вже вийшли, — для вивішування по церковних канцеляріях при Церквах та в Громадах. На гарному паспорту. Ціна \$1.00. Виписувати від Адміністрації “Віри й Культури”.  
~~~~~

## ПЕРША ПРАЦЯ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.

Ще року 1929-го знайдено в Архіві в Петрограді невідомий доти портрет роботи Тараса Шевченка. Під

самим портретом рукою Шевченка написано: "1830 года. Рисоваль Тарасъ Шевченко".



Це ранній малюнок Т. Шевченка 1830 року

З цього виходить, що Шевченко намалював цього портрета, коли йому було 16 років, і коли він перебував у місті Вільні. Це найраніша Шевченкова праця.

Портрета цього автор його подарував купцеві Уварову, про що на самім портреті написано: "На память Александру Ивановичу Уварову. Т. Шевченко".

Цю Шевченкову працю назвали "Жіноча голівка". Вона мальована олівцем на папері, і була сильно по-

псована від часу. Тепер малюнок відновили, — і він виглядає дуже хороше!

Так малював Тарас Шевченко на 16 році життя!

### ШУКАЄМО

представників і кольпортерів для поширення місячника "Віра й Культура" та його видань.

Даємо опуст.

Звертатися до Адміністрації.

## КРИНИЦЯ ХРИСТИЯНСЬКИХ ЧЕСНОТ.

### XIII.

#### ТЕРПЕЛИВОЮ ПРАЦЕЮ ЗАВЖДИ, ДОСЯГНЕШ СВОГО!

В Азії був хан одного малого монгольського племені, Тамерлан (1333-1405). Одного разу вороги розбили були його дощенту, а військо Тамерланове розбіглося.

Сховався Тамерлан у руїнах одного дому, і вже думав покинути своє життя, наклавши на себе руки.

Аж бачить він біля себе мурашку, що схопіла велике зёрно й несе його через каменя.

Несе вперто, невпинно. І що зіпнеться на каменя, то й упаде назад. І Тамерлан нарахував, що мурашка впала з зёрном аж 69 раз.

Але за 70-м разом мурашка таки перенесла зёрно через камінь, — і весело побігла до свого місця... Виграла свою справу!

Сильно здивувався Тамерлан такий великій терпеливості мурашки, і глибоко взяв собі це в голову.

Думки накласти на себе руки розвіялися відразу, бо він глибоко сприйняв науку від мурашки.

І Тамерлан, повний завзяття, зібрав собі нове військо, переміг своїх ворогів, і підбив під свою владу пів Азії...

Отож, терпеливість і постійність у праці — це основи нашого успіху. Хто працює терпеливо, той конче покінчить свою працю так, як хоче. Цебто — справу виграє.

### XIV.

#### ГОРІЛКА ВЕДЕ ДО ПОГИБЕЛІ

Багато людей гинуть у нас від горілки, бо вона забиває розум людині. Тому й Апостол наказує: "Не впивайтесь вином, бо в ньому розпуста" (Єф. 5. 18).

Їхав один купець з своїм сином до міста, і спинився переночувати на дорозі в корчмі. І купець сильно підпив, і по-п'яному проговорився, що має при собі великі гроші.

А в корчмі були якісь підозрілі люди, і вони чули купцеву хвальбу.

Рано купець поїхав з сином далі.

А коли він їхав лісом, напали розбійники, яких він бачив у корчмі, і які тепер стерегли його. І розбійники вбили купця й його сина, а гроші забрали...

Горілка й хвальба довели чоловіка до наглої смерті...

І не тільки самого п'яницю, а ще й невинного сина його...

† Іларіон.

## ДЕНЬ УРОДИН ВЛАДИКИ МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА.

В "Обіжнику" Консисторії Української Греко-Православної Церкви в Канаді ч. 11 за 26 листопада 1956-го року, за підписом Голови Президії Консисторії о. д-ра С. В. Савчука, подано:

"Дня 15-го січня 1957-го року припадає 75-ліття уродин Високопреосвященнішого Владика Митрополита Іларіона, яке Президія Консисторії Української Греко-Православної Церкви в Канаді постановила відзначити у належний спосіб.

Для цього у Вінніпегу організується Комітет, до якого будуть входити оо. Парохи та представники трьох вінніпезьких Громад, — Пресвятої Тройці, Св. Покрови та Св. Михайла, а також представник Консисторії.

Комітет має зайнятися зорганізуванням і переведенням Святочної Вечері в честь Високопреосвященнішого Ювілята, яка відбудеться в самий день Його уродин.

З цієї нагоди буде піднесений Йому дар у формі нового Архидієцеского Облачення та Митра, які вже приготуються.

Всечесніші Отці Духовні в Канаді зволють відзначити річницю уродин Владика Митрополита Молебнями за Його здоров'я та відповідним словом про Його особу. Такі Молебні можна відслужити з нагоди рядових Богослужень, починаючи з неділі 6-го січня 1957-го року.

Пожертви на Дар для Владика, як також привітальні листи та телеграми просимо слати до Консисторії".



## ШЛЯХ ВЕЛЕТНЯ.

Шлях Велетня. Біографічна розповідь про Тараса Шевченка. Переказала Наталія Лівницька Холодна. Сторінок — 140. Обкладинка роботи Петра Холодного. Ілюстрацій — 55. Передмова Михайла Борецького. США, 1955 р.

У передмові до біографії авторство обмежено зазначенням — переповіла. Це мабуть означає, що для переведення задуму було використано схему, уже колись вжиту іншими при писанні подібних праць. Ця схема послужила канвою, яку вже довільно своїм стилем і барвами виповняла авторка біографії. У передмові визначено також завдання, які поставила письменниця. Їх є головню два.

Перше — уможливити рядовому читачеві, а особливо молоді ближче й глибше пізнати Шевченка, як людину, і пробудити снагу його наслідувати. Друге — протидіяти намаганням теперішніх володарів України інтерпретувати Шевченка, як носія їхніх ідеалів. Обидва ці завдання, на думку автора передмови, Лівницька виконала. Із тим по першому пункту можна вповні погодитись, що ж до другого, то хотілось би більше визначеності.

Оповідання Лівницької спокійне, епічне, без зайвого патосу і дуже впливове. Воно дійсно наближає читача до поета, збуджує до нього глибоку любов та викликає водночас обурення й гнів супроти системи та її ретельних прихильників, як пан Енгельгарт та інші. Разом із тим воно будить і позитивні почування — признання і вдячність до тих світлих постасей доби, які об'єднали свої сили, щоб вивести Велетня з неволі.

Вдало обрані ілюстрації дуже спричинюються до пізнання тих осіб і взагалі роблять книжку ще милішою, ще більш вабливою. Діставши таку книжку, не хочеться з нею розлучитись. До таких книжок читач любить вертатися в свої горькі хвилини та в загальних наших недолях.

Життя Велетня таке трагічне, так не подобне до життя геніїв інших народів його доби, що являється нам символом шляху цілої нашої культури за віки поневолення.

Вклонись вказаним ідолам — і благо тобі буде, не вклонишся — і будеш знищеним. Так було, і так є досі. Велетень не піддавався і був знищений власне тому. Це звучить у книжці правильним тоном, але не оформлене конкретно у словесній формі, як ви-

сновок. А цього хотілось би із огляду на читача, для якого книжка призначена. А так ідея повної невідданості поета якійсь корупції лишається для висновку читача. На ній можна навіть не зупинитись при прочитанні. А власне у цій якості була вартість Шевченка до наподіблювання, якої треба безупинно кликати в нашій добі.

Тож по досягненні волі для Велетня все було відкрито, двері всіх палат, двері до слави й добробуту. Як диявол показував Христові всі блага світу і все обіцяв за поклін собі, так тоді перед Тарасом стелилась Російська імперія. Треба було тільки взяти пензель і ліру для славословія, і все було б. І було тих славословців у нас досить, і тоді, і тепер. Кругом розливалось широке російське море, яке так уміє втягати і засмоктувати, були сердечні зв'язки із шляхетними росіянами, а це ще більш небезпечно, — тож, якби не вони, то і волі чи доп'явся б Велетень. Як легко було загубити душу! Але Велетень пішов у передчасну могилу для того, щоб його слово стало на сторожі коло нас на всі віки.

Ці моменти не розвинено в книжці, а все ж вона своїм настроєм накликає йти слідами Велетня, а це мemento так потрібне для всіх розсіяних по чужинах, для слабих духом, тих, які вже піддаються спокусам і починають розпливатись у чужому морі з тим, щоб стратити своє національне я і стати нічим...

Біографія Лівницької не має тяглості, — вона змонтована з окремих образів, як фільм. Автор бере головні факти із життя поета і розвиває їх у маленькі новельки. Їх аж 34 — наче цілий альбом. Кольори тих життєвих образків ніжні, прозорі, нагадують акварелі. Із кожного образу виступає поет на якомусь засадничому переломі життя, де риси його чистого характеру виступають з однаковою силою аж до кінця.

Порушуючий настрій вплив можуть мати факти сватання Шевченка до Піунової і до Ликери, бо подані без аналізу тодішнього стану поета, який би виявив спустошення в його ніжній душі, певну втрату самокритики, оте бажання вловити промінь щастя, на яке кожна людина має право і яке йому було відмовлено, а вороття нема і не може бути.

Трагізм тої снаги вловити невольоме тре-

ба в'яснити, і ці факти вимагають аналізу й інтерпретації.

Ще до способу, яким книжка написана. Він може бути зразковим для тих, хто думає писати книжки для так званого ширшого читача. Не вдаючись до дешевих ефектів, до так званого популярного засобу в мові й стилі, не обнижуючи літературного

рівня, авторка досягає потрібного висліду, — книжка приступна людям різного рівня культурного розвитку й освіти. Її може читати із елементарною освітою дитина, молодь і людина із високою освітою, і старша, і то з однаковим зацікавленням та емоціями.

Нью-Йорк.

Ол. Чернова.

## ЦЕРКОВНА ХРОНІКА.

● **Храмове Свято в церкві Святого Михаїла в Вінніпегу** відбулося в неділю 11-го листопада. Відбулося врочисто, затишно, священно.

Митрополит тихо під'їздить до Божого Храму, а дзвони аж заливаються від радості. Зустріч, — щира, святкова. Он на порозі Св. Храму, ніби на хмарах, у блискучім облаченні, чекає з Хрестом свого Митрополита завжди учинний Митрофорний Протоерей о. Сергій Герус. Його тепле й сердечне слово — справді щире, як сина до батька.

Митрополит служить в оточенні Отців: С. Геруса, Д. Сратійчука та Х. Ковалишина. Храм маленький, але затишний, утульний, завжди по-святковому прибраний. Митрополит гаряче молиться за всіх. Молиться з радістю, й батьківськими очима споглядає на своїх щоденних помічників: постійно готового до праці о. професора Сергія, о. Принципала Колегії Дмитра, о. завідуючого Відділом Недільної Школи Хоми. З ними Митрополит щоденно працює, вони його помічники в праці, а він їм рідний батько та вчитель. І всі радісно ясними очима дивляться на нього... Це Свято спільного ясно-радісного єднання в душі!

І ця радість і митрополіча святковість та спокій переливаються в Святу Літургію, і вона радісно, тепло та найсвятіше лине до Престолу Господнього разом з хмарами пахкого кадила...

А вся Церква в свічках, які аж хитаються від гарячої молитви вірних.

По Святій Євангелії Митрополит вклоняється Господеві і всім Священикам на обидві сторони: — Святі Отці, помоліться, щоб Господь послав мені силу слова!

І митрополіча проповідь, гаряча, як он ті свічки палаючі, несеться в відкриті серця вірних. Увесь Храм притих, — Митрополит навчає про родину, про Домашню Церкву... Не принагідне слово, а цілий окремих ви-

клад, — простий, ясний, на Святім Писанні опертій, і пахкий, як кадило.

Радість Священнослужителів переливається в душі вірних, — і вся по береги наповнена церква щиро молиться, — молиться тихо, віддано, задушевно. А тихий спів Хору сіпле зверху на всіх зелений барвінок...

По Св. Літургії братський обід, — чиста Апостольська агапа. Дають слово Митрополитові, і він продовжує своє навчання: Не будь гордим! І на сильних прикладах показує, як гордість розбиває церковну працю.

На обід підійшли інші митрополічі помічники: о. Протопресвітер Григорій Метюк, — завжди лагідний та спокійний, і завжди готовий на допомогу. А від Катедри помічник по ній о. Михайло Юрківський. Якось Митрополит усіх запалив святковістю і всіх об'єднав в одну любовну родину.

І всі радісно священнодіють і на братським прийнятті (агапа), і літургійний настрої не сходять з облич Духовенства та переповненої галі.

У своєму слові о. Х. Ковалишин хоче в словах передати свій душевний настрій, і розповідає про... про те, як радісно й як легко служити з нашим Митрополитом...

І радість та поборність не сходили з облич усіх присутніх.

Своїми науками Митрополит позоставив на всіх нас незатертий святий слід, і всім нам надхнув правдиву святість та щирю радість, усім нам підбадьорив нашого духа! "До Неба маймо серця!" Михайлівець.

● **Митрополит Іларіон на Сході Канади.** У п'ятницю рано 16-го листопада Митрополит Іларіон від'їхав на Канонічні Митрополічі Візитації на Схід Канади. На двірці Митрополита прощало Вінніпезьке Духовенство.

● **Святкування 30-ліття Української Православної Катедри Св. Володимира в Торонті** пройшло велично й урочисто. А разом з

цим відбулася й Візитація Митрополита Іларіона.

Митрополит приїхав у суботу 17-го листопада ввечері, і на двірці його стрів Владика Архiepіскоп Михаїл на чолі Торонтонського та Монреальського Духовенства та представників Церковного Заряду. Митрополит сердечно подякував усім за врочисту зустріч.

Через півгодини розпочалася Вечірня. Співав Архiepейський Хор. Багато народу. По Вечірні Молебен.

О годині 8-й ввечері відбулася перша Святочна сесія на честь основоположників Храму в Торонті. Митрополит Іларіон привітав і тепло поблагословив сесію. Настоятель Катедрі Митр. Прот. о. П. Самець виголосив довшу промову, в якій розповів про початки Торонтонської Катедрі.

Незабутнє враження на всіх православних м. Торонта позоставила Св. Літургія 18-го листопада. О годині 9.30 вранці до Катедрі прибув Владика Іларіон, Митрополит Української Православної Церкви всієї Канади. Сила народу. На зустріч вийшло все Духовенство на чолі з Архiepіскопом Михаїлом. Виголошують привіти діти Недільної Школи й підносять розкішну китицю червоних рож. Врочисто стрічає Митрополита представник Церковного Заряду. А в дверях Катедрі Митрополита стрічає теплим словом Священнонастоятель її Архiepіскоп Михаїл на чолі Духовенства.

Митрополит усім широко дякує, і йде до середини Катедрі. Могутній Архiepейський Хор, під управою п. Головка, стрічає Митрополита величним "Достойно естъ". Храм широкий, розкішно розписаний, величний Іконостас. За яких 5-10 минут Храм налився по береги, — більше нема вже ніде стати.

Свята Літургія йшла святково велично, справді Митрополіча, справді Київська. Служить Митрополит Іларіон з Архiepіскопом Михаїлом та з Духовенством: Настоятель Митр. Прот. о. П. Самець, Настоятель Монреальського Собору Митр. Прот. о. В. Слюзар, Парох Катедрі о. Прот. Дм. Фотій і о. Ф. Легенюк парох з Нового Торонта. Десять Іподияконів і хлопчиків-прислужників. Світло літнім сонцем заливає Храм, хмари пахкого ладану в'ються до Неба, київським барвінком тепло стелиться таки справді прекрасний хор.

Усе величне, усе святкове, усе святе!

Архiepіскоп перечитав Євангелію. По Євангелії захиталися, мов від вітру море пшениці, — зараз Митрополит Іларіон буде

проповідувати. Що він скаже? Церква не вмістила всіх вірних, — безліч народу надворі слухають при допомозі голосників.

Митрополит проповідує. Рівно, спокійно, тихо. Але голос його прибирає й могутніє, як річка весною. Поволі Проповідник захоплює всіх слухачів, міцно тримає їхню увагу в своїх руках. У Храмі тихо, — повно сьйва, повно блиску, повно уваги. Проповідь летється просто, логічно, усім доступно. І по всьому видно,—летється з душі Митрополита просто в спраглі душі слухачів, що слухають непорушно. І по всьому видно, що Митрополіче зерно падає на родючу землю...

І Служба Божа йде далі, — тихо лине, як вода в Дунаї. Справді Божа Служба! Віттар великий, просторий, Храм акустичний, — кожне виголошене слово ясно й лунко стелиться й розпливається в хвилях могутнього Хору.

У Митрополита видно сльози на очах...

І справді: Де ми? Це ми в Холмській Катедрі молимося на Митрополічій Відправі! По Відпусті Голова Громади тепло вітає Митрополита й Архiepіскопа з днем їхнього Ангола. Архiepіскоп Михаїл сердечно вітає Митрополита за його прибуття, Богослужбу, підкреслює його врожайну працю. Вітає від усієї Східної Єпархії. За все і всім Митрополит широко дякує.

По Богослужбі Святковий обід. Розпочинаються промови. Господарем — милий і досвідчений у цих справах адвокат А. Оришак. Пообідню сесію розпочав Митрополит Іларіон. У теплій і сильній своїй промові Митрополит картинно змалював буйний розцвіт нашої Української Православної Церкви, і тепло привітав усіх з 30-літтям Храму.

І промовець за промовцем стали виступати один по одному, і кожен клав відповідного чека. Ось представник місцевого ТУССУ, по промові, кладе на стіл чека на 8000 доларів.

Господар здивовано перепитує:

— На 800 доларів?

— Ні, — на 8000 доларів, — спокійно поправляє промовець, а галя ломиться від оплесків.

Головну промову виголосив Архiepіскоп Михаїл, підкресливши значення нашої Православної Церкви.

А збірка більших пожертв ішла далі, промовці склали свої дари. І разом склали 12.000 доларів!

А ввечері був урочистий концерт. Виступав Катедральний Хор зо своїми сильними

співами. П. Шкурко по-мистецькому продекламував уривок з "Гайдамаків" Т. Шевченка. Драматичний Гурток при Катедральному Соборі відіграв "На полі крові" Л. Українки. Юду грав п. Богдан Паук, який зумів артистично й психологічно намалювати образ Юди, яким просто захопив усю перповнену галю, яка завмерла від напруги...

Митрофорний Прот. о. В. Слюсар виголосив змістовну доповідь з історії постання Св. Володимирського Храму в Торонті.

Зо всього було видно, що Православна Церква в Торонто виросла в могутню установу... А Митрополит своєю проповіддю та своїми Словами сильно всіх оживив та підняв на душі. — Професор.

● **Конференція Торонтонського Духовенства.** У понеділок 19-го листопада в Архирейській Палаті в Торонто відбулася Конференція Торонтонського Духовенства, яку скликав Митрополит Іларіон. На Конференцію прибули: Митр. Прот. о. П. Самець, Митр. Прот. о. В. Слюзар, Прот. Дм. Фотій, о. Ф. Легенюк і о. П. Глицький.

Митрополит Іларіон зробив годинний доклад на тему: "Праця нашого Церковного Проводу". Митрополит заторкнув такі теми: 1. Матеріальний стан нашого Духовенства, 2. Богословська Академія, 3. Недільна Школа, 4. Склеп церковних речей, 5. Церковне Видавництво, 6. Митрополічне Послання 21. IX. 1956 р., 7. Західня Єпархія, 8. Поділ нашої Церкви на Деканати, 9. Всеканадійська Катедра в Вінніпегу, 10. Наша інтелігенція і 11. Англійська мова в Церкві.

По Митрополічій докладі вив'язалася жива дискусія по всіх заторкнених питаннях. Духовенство сердечно дякувало Митрополитові за доповідь.

● **Митрополит Іларіон гостем у Св. Дмитрівській церковній Громаді.** Св. Дмитрівська Громада Нового Торонта запросила до себе Митрополита Іларіона на святочне прийняття. Митрополит прибув на прийняття в оточенні Торонтонського Духовенства на чолі з Архiepіскопом Михаїлом.

По прийнятті Митрополит Іларіон виголосив до зібраних сильно й гаряче Слово, в якому розповів, як належить працювати на ниві Господній. Митрополит закликав усіх дружньо об'єднатися, й спільними силами докінчити будову свого прекрасного Храму.

По Митрополитові говорив Владика Михаїл, а далі виступала низка промовців, які підкреслили, що слово Митрополита вони виконають. Отці Настоятелі Торонтонської Катедри прирекли, що завжди будуть допомага-

ти своїй доньці, церкві Свято-Дмитрівській. Адвокат Оришак прирік, що наступною весною верх Храму буде докінчений, і можна буде молитися вже в ньому.

По всьому було видно, що Митрополит сильно підняв на душі Нью-Торонтонську Громаду і вона слів свого Митрополита не забуде.

● **Конференція з Церковним Зарядом у Гемільтоні.** Митрополит Іларіон прибув до Гемільтону Ont. у середу 21-го листопада над вечір, і спинився в гостинному домі о. Настоятеля Василя Федака. Того ж вечора відбулася Конференція Митрополита з Церковним Зарядом, на якій були порушені всі важливі справи біжучого церковного життя.

● **Найкращі в Канаді Священічї Резиденції** — це в Едмонтоні на Заході та в Гемільтоні на Сході.

Приїхавши 21-го листопада на Канонічну Візитацію до Гемільтону, Митрополит Іларіон перебував у Резиденції Настоятеля о. Василя Федака. Резиденція справді прехороша: велика, простора, по-модерному обставлена! По всьому видно: тут мешкає Священік Української Православної Церкви!

Митрополит широко радів, бачивши, що його невпинна праця для піднесення матеріального стану нашого Духовенства вже дає добрі наслідки.

● **Новий фільм — Православна Канада.** Фаховий знавець фільму п. Орлигора їздить по Канаді й фільмує потрібні об'єкти на тему: Українці в Канаді. У цьому фільмі Православна Канада подана повно, — від Галіфаксу аж по Ванкувер. Фільм звуково-кольоровий, має 6000 футів довжини, на три години огляду. Закінчений буде в місяці грудні 1956-го року.

У четвер 22-го листопада п. Орлигора демонстрував частину фільму Митрополитові Іларіонові.

Хто побачить цей фільм, той доставить собі правдиву насолоду!

● **Друга Конференція з Духовенством** відбулася в Гемільтоні ввечері в четвер 22-го листопада. На Конференцію прибули: о. Тріска, о. Петро Красевич, о. М. Овчаренко й о. В. Федак. Митрополит зробив доклад про працю Церковного Проводу. По докладі відбулася жвава дискусія, а також відповідь Митрополита на питання Духовенства по біжучих справах церковного життя.

● **Свято 30-ліття в Гемільтоні** пройшло високо вчисто й глибоко релігійно. Спомини про це Свято позостануться надовго.

Службу Богу в неділю 25-го служив Митрополит Іларіон. Йому сослужили: Архієпископ Михаїл та два Священники: Митрофорний Протоєрей Петро Самець із Торонта та о. Парох гемітонський Василь Федак, а пізніше приєдналися ще й о. Петро Поплавський з С. Кетеринс та о. Федір Легенюк із Нью-Торонта. Ще пізніше прибули: о. Петро Фотій та о. Глицький із Торонта.

Храм був по береги переповнений. По урочистій зустрічі розпочалася Служба Божа. Співав хор під управою п. Сушка, — хор хороший, добре вправлений. Храм великий, справді акустичний. Св. Вівтар — як для Катедрі. У Храмі повно світла, повно ознак християнської ревності.

По Євангелії говорив проповідь Митрополит. Уся Церква притихла. Поруч Митрополита засіли Архієпископ та все Духовенство, — направо й наліво, а Проповідник стоїть посередині. Проповідь, — на тему: "Домашня Церква" — Митрополит виголосив дуже сильно, а сама вона була всім легка і всім доступна. Проповідь зробила сильне враження.

Служба Божа правила сл велично й врочисто, як належить бути Службі митрополичій, і глибоко побожно. Люди ревно слали свої молитви до Господа, а церковні Піснопіння м'яко стелилися по Храму.

По Св. Літургії, як звичайно, братський обід. Величезна церковна галя вся переповнена і заставлена Божими дарами, аж столи вгиналися. З промовами виступили довгий ряд промовців, які вітали Громаду з їх великим Святом 30-ліття. Промова Митрополита була коротка, але глибока змістом: Українська Православна Церква в Канаді сильно росте, бо Господь з нами. Заля з радістю прийняла митрополиче слово. Промови затяглися аж до години 5-тої дня.

А ввечері відбулася остання частина величного Свята, — концерт. Гемітон має хороші співочі сили, головно з новоприбулих, а концерт випав прехорошим. Уміло диригував п. Сушко.

У середині концерту відбулася науково-популярна доповідь Митрополита Іларіона на тему: "Слов'янство й Рим". По береги переповнена галя з великою увагою вислухала Доповідача. Крок за кроком, вік за віком Митрополит самими сильними фактами показав, що найбільшим ворогом для всього Слов'янства, а в тому і для України, завжди був — Рим.

Перебування Митрополита в Гемітоні, його глибока проповідь, радісне Слово за обі-

дом і вечірній сильний виклад зробили на гемітонців великий пам'ятний духовий вплив. Усі сильно піднесені на душі, усі вміло заохочені до праці. Усі навчені глибоко, що Вірою Українського народу є єдино Віра Православна. Гемілтонець.

● **Візд Митрополита Іларіона з Торонта.** У понеділок увечері, 26-го листопада, Торонто́нське Духовенство, на чолі з Владикою Архієпископом Михаїлом, а також Духовенством Гемітону й побожних людей, попрощали Митрополита Іларіона, що від'їхав до Вінніпегу.

● **День Ангола ВПр Митрополита Іларіона.** згадується 3-го листопада. Це день і його інтронізації на Холмську Катедру 3-го листопада 1940-го року.

Усім тим, хто привітав Владика Митрополита з днем його Ангола чи то писемно, чи то особисто, ВПр. Владика Митрополит складає свою щирю подяку.

Митрополича Канцелярія.

● **Тридцятьліття Жіночого Товариства при Українській Православній Катедрі Св. Івана в Едмонтоні.** 12-го листопада 1956 р.

Дорогі у Христі Сестри!

У час світлого тридцятьлітнього ювілею Вашої корисної праці при Українській Православній Катедрі Св. Івана в Едмонтоні шлю Вам свій Архипастирський привіт і найкращі побажання доброї й успішної праці.

Молю Милосердного Господа, щоб завжди мав Вас у Своїй чуйній Батьківській опіці, і щоб постійно провадив Вас Своєю кріпкою Десницею дорогою Правди.

Жіноче Товариство при церквах у Канаді завжди має велику й відповідальну працю, бо це на його руках спочивають такі важливі турботи, як прикраси Храму, урядження різних Свят та прийняття при Церкві, збирання фондів на Церкву й т. ін. І Ви ревно виконували й ревно виконуєте цю нелегку працю от уже 30 довгих літ.

За все це Вам належить велика подяка, яку я й складаю цим моїм листом.

Крім цього, на Вас лежить великий обов'язок пильнувати про релігійне та національне виховання нашої молоді. Ніхто за цим не догляне так пильно і не зробить усього так належно, як власне українська мати.

Родина — це Домашня початкова Церква, в якій батько, а особливо мати обов'язані ревно й постійно навчати своїх дітей і основ нашої Православної Віри, і правдивого чесного життя, і національної свідомості. І власне на це, — на добре життя Родини, як Домашньої Церкви, про яку аж чотири

рази пише Апостол Павло, і треба надалі звернути Жіночому Товариству якнайбільшу увагу.

Ширте скрізь відповідні знання, уряджуйте виклади на тему здорового життя Родини й належного розвою її та кінцевого виховання дітей найперше в Родині, як у Домашній Церкві. Моя праця: "Книга нашого буття на чужині" дасть Вам багато потрібного матеріялу для цього.

Ще раз сердечно дякую Вам за всю Вашу велику й корисну 30-літню працю. Дякую і молю Милосердного Господа, щоб надалі Ви виявили ще більшу свою працю, і скерували її, поза своєю працею біжучою, також на поширення поміж своїми членкинями і всіма членами Катедри Св. Івана доброго знання про релігійно-національне виховання нашої молоді в Родині.

Кличу Боже Благословення на всіх Вас і на Вашу працю!

† Митрополит Іларіон,  
Ваш постійний богомолець.

● До З'їзду Колегії Св. Андрея в Вінніпегу. 16-го листопада 1956 р.

Хвальний З'їзде!

Вітаю сердечно всіх, хто ласкаво зволив прибути на цей З'їзд і взяти в ньому участь.

Сердечно вітаю всіх, і молю Милосердного Господа, щоб З'їзд був плідний і корисний своїми вирішеннями та наслідками.

Звертаю увагу З'їздові, що при Колегії Св. Андрея міститься Вища Богословська Школа, як відділ Колегії. Ця Богословська Школа — основа життя нашої Православної Церкви в Канаді, бо виховує так потрібних їй Священників. Ось тому Богословська Школа мусить належно жити й належно розвиватися і не можна допускати до того, щоб вона мала якібудь матеріальні недостачі. Це ж церковна справа першої ваги!

Біля своєї Церкви ми об'єднані всі, тому всі мусимо об'єднатися і біля нашої Богословської Школи, як її джерела Священства.

Нехай Господь усім нам допоможе!

До цього додаю свою пожертву на нашу Богословську Школу.

Кличу Боже Благословення на всіх Вас і на Вашу працю!

† Митрополит Іларіон,  
Ваш постійний богомолець.

● Біблія в перекладі на українську мову Митрополита Іларіона уже складається. Друкує Бритійське Біблійне Товариство в Лондоні. Уже складено й прислано до коректи Книгу Буття.

● Поправка. У числі 1 (37) "Віри й Куль-

тури" на ст. 25 вкралася помилка, — Митрополит поставив в Іподнякони Івана Стуса (а не Удода).

● Українські радіопередачі в Едмонтоні. Західня Єпархія Української Греко-Православної Церкви в Канаді від 11 листопада розпочала в Едмонтоні перші пів-годинні радіо-передачі з радіостанції SKUA, на хвилі 580.

● Кожна Церква повинна мати свого Антимінса. Доводжу до відома, що вчора після Служби Божої я звернувся з проханням до присутніх членів Громади, щоб набули до Церкви Св. Антимінса та Св. Євангелію. Моє звернення принесло добрі наслідки, бо відразу зголосились двоє людей, які виявили бажання набути вище згадані Святощі. На це зложили свою жертву Пан Дмитро Гнатюк, а Св. Євангелію набув Ілля Пінчак. Священик Ю. Туржанський, Вакав, Саск.

● Церква в полоні. Представник газети "Frankfurter Allgemeine Zeitung" п. Перцген побував у Ленінграді на акті Духовної Академії, і дав докладний опис його. Беремо звідси деякі уривки.

"Актова зала. Портрети Булганіна й Ворошилова. А з ними — Патріярхи, Учителі Церкви. Хрушова нема, бо він представляє партію, а не уряд. Тут 530 студентів (?), зодягнених у чорну форму. Старші студенти мають бороду й довге волосся.

Академічна церква переповнена, але це пояснюється тим, що в Ленінграді позосталося мало церков відкритих. У місті 4 мільйони населення, давніше було тут 200 церков, а тепер... усього 14, рахуючи й церкву академічну.

При Духовній Академії є й семінарія, куди вступають не молодше 18 років. Семінарій на всю ССРСР — тільки 8: Москва, Ленінград, Саратов, Ставрополь, у білорусів: Мінськ, в Україні: Київ, Одеса, Луцьк.

В Духовну Академію вступають студенти до 40 літ, як виняток — до 50 літ.

Стіни коридорів прикрашені дуже гарними Іконами.

Викладається теж багато світських наук: природа, астрономія, чужі мови, советська конституція й ін. На полицях повний збір творів... Леніна, але є й класики.

"Чужий для світу, малоосвічений піп старого часу тепер — давно минуле".

У Бібліотеці Академії 120 тисяч томів богословської та церковно-історичної літератури, узятої з Публічної Бібліотеки й інших місць.

Але одне сильно кидається в вічі: нічого

нема з богословської літератури, починаючи з 1914-го року аж до нашого часу. Російські богослови нічого не знають, що в церковному світі писано за 1914-1956 роки. Студенти, кінчаючи Академію, пишуть наукові дисертації, але їх не вільно друкувати, — і вони зберігаються в машинописах при Академії.

Вийшла в Советах Біблія, перша за останніх 40 літ. Вийшла в малому накладі, новим правописом. Вихід цієї Біблії вважається в Советах великою подією. Але вона така дорога, що її ніхто не може купити. Навіть закордоном вона продається по 10 дол., тоді як Біблія Лондонського видання — 3 долари.

Число студентів усе побільшується. Серед них багато інженерів, лікарів, усі йдуть з глибокого переконання, усі знають, що їх чекає.

Церква в Советах тепер удержується виключно на добровільні пожертви вірних. Серед парафіян — велика Віра.

Боротьба з безбожжям зовсім не ведеться, — суворо заборонено. Зате всім вільно виступати проти Віри, а особливо проти Православ'я та Католицизму. Ось тому апологетичне богослов'є майже не викладається, — щоб Священик не вмів боронитися. "Релігійна дискусія — це нісенітниця" кажуть тут.

Церква в полоні!...

● **Помер релігійний диктатор у ССРСР.** Усіма релігійними справами в ССРСР керує "Рада релігійних культів при Раді міністрів ССРСР". Головою цієї Ради був від червня 1944-го року Іван Васильович Полянський. Він оце помер 15 жовтня 1956 року.

При Раді релігійних справ є "Рада по справах Православної Церкви", — Головою її є Григорій Григорович Карпов.

● **Число християн зменшується.** Як подає статистика ОД, розвиток Християнства не йде впарі з приростом людства. За минулий рік число християн зменшилось на 5 відсотків у порівнянні до всього людства. У Китаї християни становлять заледве 1%, в Африці 15%, а в магометанському світі тільки 0.05%.

Розвиток Християнства сильно задержують методи його поширення, особливо методи католицькі. Ці народи звичайно говорять: Христос добре навчав, але ви самі не виконуєте Його заповідей...

Справедливий закид усім нам!

● **Навчаймося української мови!** Працює Митрополита Іларіона: "Граматичні основи української літературної мови" можна випусувати від нашої адміністрації. Книга в гарній оправі, на доброму папері, 347 ст. Ціна 4 дол., пересилка на наш кошт.

### НАШІ ЧИТАЧІ ПРО "ВІРУ Й КУЛЬТУРУ" ТА ЇЇ ВИДАННЯ.

● "Книга нашого буття на чужині" Владика Митрополита Іларіона зробила найсильніший вплив із всіх видань Митрополита, тут у Канаді. Я чув від багатьох осіб, які прочитавши цю книжку, сказали: "Тепер я переконався, що ми маємо дійсно правдивого Митрополита. Ніхто інший такого не написав би, і довго буде ждати наш народ, поки такий український православний Митрополит народиться". І я вірю, що це правда! Щоб Господь дав здоров'я і міцних сил В-ці Митрополиту провадити нашою Церквою ще довгі роки. о. Дмитро, Торонто, Онт.

● Дуже задоволений з журналу "Віра й Культура", бо в ньому знаходжу й читаю те, чого так прагне українська душа, — правда про Рідну Українську Православну Церкву! Особливої уваги заслуговують статті Владика Митрополита Іларіона, за що щиро йому подяка! З пошаною А. Сохатський, Клевелянд, Огайо.

● Щиро дякую за Вашу добру волю, і бажаю Вам кріпких сил у дальшому веденні Видавництва, цієї так важкої праці для нашої Рідної Церкви. З християнським привітом, о. Е. Труффін. Глендон, Алта.

### УСІ ДОПОМОЖИМО "ВІРИ Й КУЛЬТУРИ"!

● **Оборонцю Православ'я.** Жертвую на Фонд "Віри й Культури" 10 доларів, як міцному оборонцю Православ'я. Кличу до того й інших. Н. Н. Гемілтон, Онт.

Сердечна подяка!

● **Срібне весілля.** "Віра й Культура" для Бібліотеки СУМК на 1957 р. Ця передплата виділена зо збірки на Срібному Весіллі наших парафіян Йосипа й Олени Парасіїв, що відбулося 20-го жовтня 1956-го року в їх домі. о. Ол. Костюк, Соррей, Б. К.

Сердечно дякуємо!

● **Нев'янущий вінок.** У додатку пересилаю поштовий переказ на 5 доларів для "Віри й

Культури” з нев’янучого вінця бл. п. Йосифові Кулачковському, бувшому передплатникові “Віри й Культури”, що впокоївся у Вайті 4-го листопада ц. р. Вічна йому пам’ять! о. Е. Горгіца, Вайта, Ман.

Усім сердечна подяка!

● **3 похорону.** При цьому пересилаю поштовий переказ в сумі 4.00 дол. на пресовий Фонд “Віри й Культури”. Ці гроші були зібрані 19-го листопада б. р. під час похорону бл. п. Івана Бойка. о. Ю. Туржанський й Вакав, Саск.

Усім сердечна подяка!

● **3 Похорну.** Пересилаю 6.00 дол. на пресовий Фонд цінного журналу “Віра й Культура” з Похорону бл. п. Анни Павчишин з Глезлин, Саск. о. Ол. Хом’як, Норт Бетлефард, Саск.

● **Посмертна згадка.** Дня 3-го листопада

цього року відійшов у вічність піонер Канади п. Стефан Ілюк на 69 році життя. На заклик о. Прот. Криштановича присутні на Похороні зложили на нев’янучий вінок на пресовий Фонд “Віри й Культури” 5.00 дол. Нехай покійному Стефанові земля прибраної батьківщини буде легкою, а всім жертводавцям щира подяка! о. Прот. Г. Криштанович, Ту Гілс, Алта.

Усім сердечна подяка!

● **На Фонд “Віри й Культури”** зложили: о. Прот. В. Горохівський 10 д., А. М. Седловський 2 д. 55 ц., А. Сохатський 2 д., Ю. Ковалевський 1.50 д., Ф. Атаманюк 1 д., І. Білецький 1 д., Г. Шнурко 75 ц., А. Нестеренко 75 ц., І. Соколовський 50 ц., о. О. Костюк 30 цен.

Усім сердечна подяка!

### СЕРЕД НОВИХ КНИЖОК.

Просимо Видавництва прислати нам усі свої видання на рецензію.

Коли можна, просимо прислати по два примірники, щоб можна було рецензію замовити.

На всі прислані книжки дається в нашому місячникові рецензія або звістка про вихід їх.

● **Василь Чапленко:** Більшовицька мовна політика. Мюнхен, 1956 р., 74 ст. шапірографічних. Видання “Інституту для вивчення СССР”.

Докладно показано, як більшовики сильно русифікують Україну.

Серед поданої літератури не знаходжу праці Митрополита Іларіона: Українська літературна мова під Советами, 1950-го року. Ця праця вийшла і по-англійськи того ж року: *Ukrainian literary language in the USSR*.

● **Степан Шах:** Львів — місто моєї молодости. Частина III. Видавництво “Християнський Голос”. Мюнхен, 1956 рік. 362 ст.

Частина III присвячена спогадам про “Цісарсько-королівську Академічну Гімназію”.

● **В. Макар:** Береза Картузька. Спомини з 1934-1935 рр. Торонто, 1955 р. 204 ст. Видання “Ліги Визволення України”.

Автор сам сидів у Березі Картузькій в Польщі, і сильно описує цей смертельний табір головно для українців. Цей табір показав, що Польща — держава мало культурна.

● **Вячеслав Липинський:** Релігія й Церква в історії України. Нью-Йорк, 111 ст. Видання “Булава”. 1956 р.

Це фотодрук з 1-го видання 1925 р. Багато тут — з католицького погляду, бо автор був католик.

● **Ф. П. Медведів:** Історична грамати́ка української мови. Короткий нарис. Частина I. Видання Харківського університету. 1955 р. 214 ст.

Тут дано: Походження письма та літературної мови у східних слов’ян. Історія формування східнослов’янських народів. Спорідненість слов’янських мов. Місце української мови серед слов’янських мов. Фонетика. Морфологія.

● **“Український Збірник”.** Книга 7. Мюнхен, 1956 рік. 185 ст. шапірографічних. Видання “Інституту вивчення СССР”.

У цій книзі маємо статтю М. Глобенка: “Історія української советської літератури в офіційній інтерпретації”. Ф. Пігідо: До українсько-єврейських відносин у роках революції. І інші статті.

● **Р. Черкашин:** Художнє читання. Техніка та логіка мови. Методичний посібник. Київ, 1955 р., 128 ст.

Зміст: Мистецтво художнього читання. Техніка мови: мова й голос, мовний апарат, дикція, дихання та голос. Орфоепія. Логіка мови: інтонаційна виразність мови, логічні інтонації.

● **П. Говдя:** Шевченко художник. Нарис. Київ, 1955 р. 42 ст.

Крім нарису про Т. Шевченка як художника дано ще 40 картин Шевченкових на окремих листках, частина кольорові.



● Збірник матеріалів V наукової конференції НТШ — Торонто. Торонто, 1956 р. 192 ст.

Тут видруковано 18 статей, між ними: С. Килимник: Родина Розумовських. І. Велигорський: Ватрослав Ягіч. М. Андрусак: Переяславський договір. В. Луців: Гетьман Мазепа в світовій літературі. Є. Онацький: Символіка корова в українському весіллі. М. Андрусак: Унія з Римом і коронація Данила. С. Килимник: Українські святвовечірні звичаї. Д. Горняткевич: Українські пам'ятки в Кракові.

● Українська народня поетична творчість. Видання Академії Наук. Київ, 1955 р., 338 ст.

Це збірник статей багатьох авторів, наприклад: М. Рильський: Вступ. Пісні — кількох авторів. П. Павлій: Думи. П. Попов: Прислів'я та приказки. Г. Сухобрус: Казки, легенди, оповідання.

Повно комуністичної агітації.

● Ювілейна книга "Нового Шляху", 1930-1955. Вінніпег, 1956, 320 ст.

Багато статей та спогадів.

● Календар Альманах на 1957 рік. Буенос Айрес. Видання Товариства "Відродження" в Аргентині. 1956 р. 160 ст.

Багато окремих статей науково-популярних та спогадів.

● П'ять років Св. Троїцької Української Православної Церкви в Бофало, Н. Й. 1950-1955. Ст. 32, 1956 р.

● Крылов, Казанцев, Ржевский: К исследованию проблем психологической войны. 2-й збірник статей. Мюнхен, 1956 р., 172 ст. Видання Інституту вивчення СССР.

Докладна праця А. Казанцева: Пропаганда, як зброя політичної боротьби. Методологія антикомуністичної пропаганди, ст. 45-124.

● М. Сюзюмов: Поділ Церкви 1054 року.

У "Вопросах Истории" за 1956 рік книга 8 на ст. 44-57 уміщено статтю М. Сюзюмова: Поділ Церков 1054 року. Автор аналізує справу тільки з погляду економічного.

Звичайно, при нагоді багато нападів на Церкву взагалі.

● Л. Тимофеев: Проблемы теории литературы. М. 1955 р. 302 ст.

У книзі IX розділів: I: Предмет, зміст і завдання літературного змалювання. II: Форма художньої літератури. III: Особливості мови художньої літератури. IV: Особливості віршованої мови. V: Проблематика історичного й загального в літературі. VI: Проблема літературного розвою. VII: Трагедія реалізму й романтизму. VIII: Соціалістичний реалізм. IX: Новаторство літератури.

Книга призначена для студентів старших курсів філологічних факультетів та педагогічних інститутів.

● Л. Н. Гвоздев: Очерки по стилистике русского языка. Видання друге. М. 1955 р. 464 ст.

Зміст: Лексика, Морфологія, Складня. Книга переповнена прикладами.

● Проф. Е. Медынский: Просвещение в СССР. М. 1955, 238 ст.

Є окремий відділ про освіту в Україні.

Звичайно, повно агітації.

● История греческой литературы. Том II, 310 ст. М. 1955 р. Видання Академії Наук.

Це збірник окремих статей. Зміст: Початок грецької прози. Геродот. Фукидид. Ксенофонт. Пізніші історики. Філософія. Платон. Аристотель. Ораторське мистецтво. Демосфен.

● Рисунки и акварель. Державна Третьяковська Галерея. М. 1956 р.

Тут повний альбом малюнків і акварель О. Кипренського, А. Венеціанова, В. Тропинина, Н. Брюлова й П. Федотова, які знаходяться в Третьяковській Галереї.

● О. Кривцова-Гракова: Степное Поволжье и Причерноморье в эпоху поздней бронзы. Видання Академії Наук. М. 1955 р. 168 ст.

Тут дано: Культура в Поволжі, у басейні Дону, у долішнім Дніпрі, Причорномор'я.

До праці додано 37 малюнків.

● История Чехословакии. Том I Видання Академії Наук. М. 1956 р. 416 ст.

Праця збірна, до половини XIX віку. Додано 11 мап та 128 малюнків.

### ОГЛЯД ЖУРНАЛІВ.

● Київ. Рік VII. Число 5 (38). Торонто, 1956 р. ст. 185-232.

Є статті: Р. Климкевич: Київський Архистратиг. О. Домбровський: Переказ про Апостола Андрія.

● Пороги. Місячник. Буенос-Айрес, 1956 р.

У ч. 68/69 є стаття Ігоря Качуровського: Новела, як жанр. Інформативна довідка.

● "На Слідах". Квартальник. Видає

Український Національний Музей в Онтаріо, Каліфорнія.

У зошиті 3 (7) уміщено статтю М. Міллера: Пам'ятки давнього Християнства в Україні. Крім цього три статті про портрети гетьмана Івана Мазепи.

● Самостійна Україна. Рік IX, ч. 9-10 (94). Нью-Йорк.

Юрій Артюшенко дає статтю: Проблема церковно-релігійна в аспекті державної дії.

● "Соняшник". Видання "Нових Днів". Листопад, 1956 р. Торонто.

Гарно оформлене число.

● Юнацький Світ. Виходить у Буенос-Айресі. Вийшло три числі, 1-2-3, по 36 ст. кожне.

У кожному числі оповідання для молоді. Багато малюнків.

● "Вісті" Українського Технічного Інституту в Нью-Йорку. Вересень, 1956 р. ч. 4, 32 ст.

Статті коротенькі, головно інформативно-го характеру.

● "Барвінок", ч. 8 за серпень 1956 р. Для школярів молодших класів. Київ.

Багато комуністичної агітації для розкладу дітей.

● Вісник Академії Наук. Київ. 1956 р., кн. 9.

П. Попов подає деякі нові матеріали про нашого філософа Гр. Сковороду, які збереглися в Румунії в Ясському університеті.

● "Вітчизна". Літературно-художній журнал. Ч. 10, жовтень, 1956 р. Київ.

З історії літератури є стаття про Івана Франка й народню творчість.

● Література в школі. Київ, 1956. Двомісячник.

Вдатніше: Б. Мізерницький: Викладання літератури в школі. М. Домницький: Музей на батьківщині Івана Франка.

● "Вопросы истории", видання Академії Наук. М. 1956 р., кн. 9 на 224 ст.

Продовжується полеміка, як дивитися на Івана Грозного, про що дано дві праці. В. Горбатюк дав статтю про розклад селянства в Україні в другій половині XIX в.

● "Новий Журнал". Тримісячник російською мовою. Нью-Йорк, 1956 р. кн. 46, ст. 256, 48.

Є спогади про Азефа, Державну Думу. Із церковного, — рецензія на книгу богослова А. В. Карташова: "Возсоединение Святой Руси" 1956 р.

● Журнали Української Академії Наук, які видаються в Києві українською мовою: Вісник Академії Наук, — щомісячний науковий журнал.

Доповіді Академії Наук. Виходить 6 раз на рік.

Український ботанічний журнал — орган Інституту ботаніки. Виходить 4 рази на рік.

Геологічний журнал — орган Інституту геологічних наук. Виходить 4 рази на рік.

Прикладна механіка — орган Відділу технічних наук. Виходить 4 рази на рік.

Мікробіологічний журнал — орган Інституту мікробіології ім. акад. Д. К. Заболотного. Виходить 4 рази на рік.

Український біохімічний журнал — орган Інституту біохімії. Виходить 4 рази на рік.

Фізіологічний журнал — орган Інституту фізіології ім. О. О. Богомольця. Виходить 6 раз на рік.

Український фізичний журнал — орган Відділу фізико-математичних наук. Виходить 4 рази на рік.

Крім цього, кілька журналів виходить російською мовою, бо й Академія Наук ще не... українізувалася вся.

---

Зміст 2 (38) числа за грудень 1956-го року місячника Українського Богословського Товариства "Віра й Культура": † Іларіон: Творімо Домашню Церкву, Різдвяне Послання. — † Іларіон: Свята Вечера, колядка. — Смертоносна Берестейська унія, неприкрашена історія її. — † Іларіон: Наше щастя, колядка. — М. Битинський: Герб — Св. Архистратиг Михаїл Київський. — Прот. О. Іванюк: Унія в Румунії. — † Іларіон: Наша Церква, поезія. — † Іларіон: Гнучкість української мови. — Д-р С. Парамонів: Папа Римський є звичайний Патріарх у Церкві. — † Іларіон: Прикра помилка. Треба писати "ввечері" а не "ввечорі". — Перша праця Т. Шевченка. — † Іларіон: Терпеливою працею завжди досягнемо свого! Горілка веде до погибелі. — Ол. Чернова: Шлях Велетня. — Церковна хроніка. — Наші Читачі про "Віру й Культуру" та її видання. — Серед нових книжок. — Огляд журналів. — З хроніки українського культурного життя.

Передплата річна 4 дол., піврічна 2 д., чвертьрічна 1 д., окреме число 35 ц. Адреса: "Faith and Culture", 101 Cathedral Ave., Winnipeg 4, Man., Canada.

(Закінчення зо ст. 2 обгортки)

● **Мистець П. О. Левченко.** У Харкові, на відзнаку 100-річчя з дня народження видатного українського художника П. О. Левченка, у Музеї образотворчого мистецтва, де перебуває більшість творів художника, відкрито велику виставку. Київський музей українського мистецтва надіслав на цю виставку картини, пейзажі, малюнки П. Левченка.

● **Український танець у Пекіні.** 12 жовтня 1956 р. "Державний ансамбль танцю України" зробив перший виступ у Пекіні. Як повідомляє "Рад. Укр.", на концерті були присутні прем'єр державної ради Чов-Ен-ляй та інші китайські комуністичні душители.

● **Освіта в Україні.** Е. Мединський у своїй праці: "Просвещение в СССР" М. 1955 р. подає про Україну, що в ній було:

Роки:	Шкіл:	Учнів:
1914/15:	19568	1.678.128
1928/29:	20446	2.554.403
1938/39:	22396	5.453.966
1950/51:	29424	6.500.000

"На Закарпатті на 1952 рік число семиліток та середніх шкіл побільшилося в 13 раз".

"За 1951/1952 навчальний рік в Україні відкрито 725 нових середніх шкіл, побудовано 800 шкільних будинків. По технікумах цього року навчалось понад 200 тисяч учнів."

"Року 1951/52 в Україні було 158 вищих шкіл, в яких навчалось 160 тисяч студентів".

Особливо сильно хвалиться Е. Мединський побільшенням числа шкіл і учнів у Західній Україні. Він подає: "До "воз'єднання" в західних областях України було 5 вищих учбових закладів, а року 1952-го їх стало 26".

"Року 1939-го західні області України "воз'єдналися" з Советами, і вже через три місяці тут було відкрито близько 400 нових українських шкіл, 7 вищих учбових закладів і багато інших".

"Учбового 1952/1953 року по західних областях України було 7350 шкіл, з них 3350 семиліток і 754 середніх".

Хвалиться Мединський і поборенням неграмотності в Західній Україні: "До воз'єднання було тут 70% неграмотних. А тепер ліквідація неграмотності серед дорослих закінчена. За 6 літ (1946-1951) тільки в трьох західних областях України: Ізмаїльській, Черновецькій і Закарпатській навчено грамоти 632 500 неграмотних і 682 000 малограмотних дорослих".

Книгу Мединського видало Міністерство Освіти в Москві. Книга повна цифр, — але чи вони тут правдиві?

Та й подане остаточно свідчить про сумне: від 1914-го число учнів збільшилося в чотири рази, а число шкіл — тільки в 1,4 рази. Цебто, в Советській Україні учні сидять один одному на голові. І в багатьох місяцях навчання йде в кілька змін. Бракує шкіл!

● **Ukrainica Canadiana 1954.** Compiled by J. Rudnytskyi and D. Sokulsky. Winnipeg, 1955 P. 30.

● **700-ліття Львова.** Як повідомляє газета "Рад. Україна", у Львові йде підготування, щоб "широко відзначити 700-літній ювілей свого міста". На день ювілею буде там "свято пісні". Також до Львова з'їжджаються артисти з Києва і інших міст України.

Крім цього, почали висвітлювати новий кольоровий короткометражний кінофільм "У місті Львові", присвячений 700-річчю Львова, що його гучно відзначають тепер большевики. У цьому фільмі глядач не побачить нічого про славне минуле столиці Західної України. Зате повно агітації.

● **Московська археологічна експедиція в Україні.** "Рад. Україна", ч. 225 подає, що "Академія наук, разом з Ленінградським державним університетом, організували Галицько-Волинську археологічну експедицію. Археологічні розкопки у стародавньому місті тривають другий рік. За цей час учені виявили й розкопали руїни Василівського (XI століття) та Михайлівського (XII століття) храмів, а також ремісничої залізобробної майстерні (XI століття).

● **Комунізм.** "Большовики досягли того, про що тільки мріяли середньовікові католицькі монахи інквізиції. Вони встановили диктатуру свого "релігійного ордену", а основні комуністичної програми обернули в догмати своєї релігії" ("Н. Й. Таймз", проф. А. Філіпп).

● **Міністерство культури** провадить в Україні конкурс на проект пам'ятника-монумента на честь "воз'єднання українського народу в єдину Українську державу". Композиція пам'ятника-монумента повинна віддати цю подію в житті українського народу. Пам'ятник буде виготовлений з бронзи й граніту, установлений в Києві на площі Перемоги, а також у Львові і в Ужгороді. За кращі проекти встановлено премії: перша — 10 тис. крб., друга — 7, третя — 5, і дві заохочувальні премії по 3 тис. карбованців. Конкурс триватиме до 15 листопада 1956 року.



Return Postage Guaranteed by  
"FAITH AND CULTURE"  
101 Cathedral Avenue  
Winnipeg 4, Man., Canada